

10thak

41000

4

Зміст

сторінка

- 1 Старий Вовк — 3 гаври
- 1 Фотоконкурс
- 2 Іван Франко — Полювання Тугара Вовка
- 6 Літо — Фотознімки
- 7 Майн Рід — Пригоди морського Вовка
- 12 Євген Хоростіль — Водне мандрівництво
- 13 Чи знаєш, що?..
- 14 СП — Про ракети, сателіти і Україну
- 16 СМ-с — Куток астронавта
- 18 "Піонерка" — фотознімки
- 3 практичного пластування:
 - 19 Богдан Андрушків — Добре шатро — важливий виряд
 - 20 Юл. Крижанівський — Обкопуємо шатро
 - 21 Цікаве з історії ракет
 - 21 Наша хроніка

Наша Ватра:

- 22 Ю. Кр. — Ватра, що сама розпалюється
- 23 Л-ка — Величини ватер і площі на ватри
- 25 Л-ка — Поради для переведення ватер
- 25 Марія Підгірянка — Місяць над горами (пісня)
- 26 Чорнокижчик — Гокус-Покус
- 28 Загадки
- Пластові усмішки

Юнак

ЛИПЕНЬ — 1963

"ЮНАК" — журнал пластового юнацтва, появляється щодва місяці. Видає Головна Пластова Булава. Редагує Колегія. Відповідальний редактор — ст. пл. Любомир Онишкевич. Мистецьке оформлення — ст. пл. Тит Геврик. Технічне оформлення — ст. пл. Мирон Баб'юк. Мовна коректа — Левко Ромен. Ілюстрації — ст. пл. Тит Геврик, ст. пл. Мотря Головінська, Ліда Палій, ст. пл. Ярема Козак. Знімки — Е. Кульчицький. Тираж 2,000. Ціна одного числа 50 ц. Річна передплата в США й Канаді за 6 чисел — 3.00 дол.

Адреса редакції:

Lubomyr S. ONYSHEVYCH
14 Grove Street
Arlington, Mass. U.S.A.

Адреса адміністрації:

"YUNAK", c/o "PLAST"
2199 Bloor Street West
Toronto 9, Ontario, Canada

З табри СТАРОГО ВОВКА

Дорога Подруго! Дорогий Друже!

Ось уже минула зима, і весна минає... Підходить літо, час таборів, мандрівок... Таборовий час і цього року починається як завжди, нашим пластовим Святом Весни. Може в Твоїй станиці свято це вже відбулось, може прийде незабаром? У кожному випадку — пам'ятай про ЮНАКА — я жду на Твого листа із описом Свята! Чи може маєш цікаві знімки, чи нові пісні, коломийки, жарти? Присилай мені, поділись зі мною, Старим Вовком, своїми споминами про радісно відбуте пластове свято!

Такий мій лист до Тебе на сьогодні. А коли напишеш мені?

СКОБ!

Твій Старий Вовк

фото конкурс

Дорогі Читачки й Читачі!

Ви вже, напевно, читали про наш фотоконкурс в останньому числі нашого журналу. Тепер літо вже — час піти із фотоапаратом по таборі, по лісах, полянах, горах... поміж друзями, на мандрівку, на ватру... Час придбати гарні знімки і прислати їх до Редакції ЮНАКА, стати змагуном у нашому конкурсі за найкращу пластову знімку 1963-го року!

Пам'ятайте, що всі знімки мусять бути зроблені цього року, членом пластового юнацтва. Вони можуть бути або кольорові, або чорно-білі, але мусять бути або із пластового життя, або з природи. На кожній знімці мусять бути написані всі дані про неї: хто, де і як.

Найкращі знімки будуть нагороджені цінними нагородами! А також — усі гарні і цікаві знімки будуть поміщені на сторінках нашого журналу!

Редакція

ПОЛЮВАННЯ ТУГАР-ВОВКА

(Продовження II.)

Нараз захрустів лім і грізно-люто випав на ловців величезний ведмідь. Він біг зразу на чотирьох лапах, але, побачивши перед собою ворогів, звівся на задні лапи, а в передні вхопив бурею відламаний буковий конар, викручуючи ним довкола себе і видаючи час від часу з горла уриваний, немов визиваючий рик.

На становищі супроти звіра були два підгірські бояри, з тих, що найголосніше перехвалювалися і хотіли перед усіма показатися мисливцями. Побачивши страшного ворога тут же перед собою, вони зблідли й затремтіли. Але скритися, тікати не уходило, — треба було ставити чоло, будь-що-будь. Дві стріли вилетіли рівночасно з двох луків, але одна хибила, свиснувши ведмедеві понад вуха, а друга влучила звіра в бік, не зранивши значно, а тільки роздразнивши безмірно. Величезним скоком підплигнув ведмідь і шпурнув на одного ловця свою зброю — буковий конар, який зі страшною силою гепнувся об дерево. Тоді, не зупиняючись ані на хвилину і не даючи ворогам часу до намислу, ведмідь кинувся на одного з них, що саме стояв на його протоптаній стежці. Ратище блисло в тремтячій руці боярина, — він хотів кинути ним на звіра.

— Не кидай! — крикнув тривожно Максим, надбігаючи і ведучи із собою поміч загрозеним боярам, Тугара Вовка і ще одного боярина, — не кидай ратище, але настав поприбіч і боронися!

Але боярин не слухав і кинув ратище на звіра. Розмах був невеликий, руха боярина тремтіла, ведмідь був уже на яких п'ять кроків, — от і не диво, що ратище слабо зранило звіра в передню лопатку. Вхопив ведмідь дрючину, розломив її і зі страшним риком кинувся на свого ворога. Той держав уже в руках простого, на оба боки гострого меча, що його називав ведмідником, і готовився віпхнути його вістря в груди звірові. Але вістря поховалося по кості

і застрягло в лопатці, і звір ухопив боярина в свої страшні, залісні обійми. Страшенно скрикнула нещаслива жертва; захрустіли кості під ведмедячими зубами. Ціла та страшна і дрожю проймаюча подія скоїлася так раптово, так несподівано, що, заки Максим міг надбігти з підмогою, вже боярин, хриплячи в передсмертних судорогах, лежав на землі, а над ним стояв кривавий ведмідь, вискаливши свої страшні зуби і ревучи на весь ліс із болю від одержаних ран.

Дрож пройшла в усіх по тілі на той вид; бояри стали, мов укопані. Тільки Максим спокійно наложив стрілу на свій роговий лук, підійшов два кроки ближче до ведмедя і, прицілившись одну хвилину, пустив йому стрілу просто в серце. Мов ножом перетятий, урвався рик звіра, і він повалився трупом на землю.

Не ревіли роги, не лунали веселі оклики по тій новій побіді. Бояри, покинувши свої становища, збіглися на місце нещастя. Хоч і як вони були загартовані в війнах, привикли бачити смерть біля себе, але вид кривавого, потовченого та пошарпаного трупа витиснуз з усіх грудей важкий зойк.

Мирослава вхопилася за груди і відвернула очі. Тухольські пасемці на сплетені з галуззя мари положили трупа, а за ним потягли й ведмедя. Понура мовчанка залягла над товариством. Велика калюжа крові блискотіла до сонця і нагадувала всім, що тут іще перед хвилиною стояв живий чоловік, батько дітям, веселий, охочий і повний надії, а тепер з нього лишилася лише безформна купа кривавого м'яса. У великої часті бояр відійшла охота до ловів.

— Цур їм, тим проклятим ведмедям! — говорили деякі. — Нехай тут хоч живуть, хоч гинуть собі, чи ж нам для них наражувати своє життя?

Але Тугар Вовк, а особливо Мирослава й Максим, налягали конче, аби кінчити розпочате діло. Бояри вкінці пристали, але якось дуже не раді були вертати на свої становища.

— Позвольте мені, бояри, слово сказати, — заговорив до них Максим. — Мої товариші тухольці замкнули вихід і не пустять ані одного звіра відси. Тим-то нам непотрібно розходитися віддалік одим від одних. Найліпше буде, думаю, розділитися нам на дві ровті і йти понад самі краї пропасти по обох боках. Так ми зможемо найліпше зігнати все до середини, а там разом з тухольськими пасемцями обступимо густою лавою і вистріляємо до одного.

— Авжеж, авжеж, що так ліпше! — крикнули деякі бояри, не бачачи насмішливого усміху, що перелетів по устах Максима.

Тоді товариство розділилося. Одну ровту провадив Тугар Вовк, а другу Максим. Мирослава з власної охоти прилучилася до другої ровти, хоч і сама не могла собі вяснити, для чого. Мабуть, шукала небезпеки, бо Максим виразно казав, що дорога другої ровти небезпечніша.

Знов заграли роги, і обі ровти розійшлися. Ловці йшли де парами, де одинцем, то сходячись, то розходячись, щоб вишукувати дорогу. Купами йти було зовсім неможливо. Зближались уже до самого верха; верх сам був голий, але пониже був цілий вал каміння, звалищ і вивертів. Туди пройти було найтрудніше і найнебезпечніше.

В однім місці стирчала купа звалищ, мов висока башта. Ломаччя, каміння і нав'яне від давніх-давен листя загороджувало, бачилось, усякий приступ до природної твердині. Максим поповз понад самим краєм глибочезної пропасти, чіпляючись де-де моху та скельних обривів, щоб туди знайти прохід. Бояри ж, не навиклі до таких неприступних і карколомних доріг, пішли вдовж валу, надіючись найти далі перерву і обійти його.

Мирослава зупинилася, немов щось держало її близ Максима; її бистрі очі вдивлялися пильно в настобурчену перед нею стіну лому, шукаючи хоч би й як трудного проходу. Недовго так і вдивлялася, але сміло почала вдиратися на великі кам'яні брили та виверти, що завалювали прохід. Стала на версі і гордо озирнулася довкола. Бояри відійшли вже були досить далеко, Максима не видно, а перед нею безладна суміш скал та ломів, через яку, бачилось, прохід був неможливий. Але ні! Он там, трохи віддалік, лежить величезна смерека кладкою понад те пекло, — туди безпечно можна перейти до вершка! Не довго думаючи, Мирослава пустилася на ту кладку. А вступаючи на неї, ще раз озирнулася і, горда зі свого відкриття, приложила гарно точений ріг до своїх коралевих уст і затрубила на весь ліс. Луна покотилася полонинами, розбиваючись у дебрях та зворах чимраз на більше часток, аж поки не сконала десь у далеких, недоступних гущавинах. На голос Мирославиного рога відіззався здалека ріг її батька, а там і роги інших бояр. Ще хвилику завагалася Мирослава, стоячи високо на виверті. Смерека була дуже стара і наскрізь порохнява, а в споду, в непроглядній гущавині ломів, здавалось їй, що чує легкий хрускіт і муркотіння. Прислухалася ліпше — не чути нічого... Тоді вона сміло ступила на свою кладку. Але ледве уйшла з п'ять кроків, коли разом затріщала перетрупішла смерека, зломалася під ногами Мирослави, і сміла дівчина враз із перегнилим трамом упала додолу, в лому та звалища.

Упала на ноги, не попускаючись своєї зброї. В руках стискала сильно сріблом оковане ратище; через плечі у неї висіли міцний лук і сагайдак зі стрілами, а за гарним шкіряним поясом, що, мов вилитий, обхапував її стрункий ді-

вочий стан, застромлений був топір і широкий мисливський ніж з кістяними черенцями. Звалившись несподівано в тьмаву пропасть, вона, проте, не відчула ані на хвилю страху, а тільки почала озиратися довкола, щоб доглядіти який вихід. Зразу не могла нічого виразно добачити, але швидко її очі привикли до півсмерку, і тоді побачила такий вид, котрий і найсмілішого міг перейняти смертельною тривогою. Не далі, як на п'ять кроків, перед нею лежала величезна ведмедиця в гнізді коло своїх молодих і гнівними зеленкуватими очима гляділа на несподіваного гостя. Мирослава затремтіла. Чи вдаватися в боротьбу зі страшним звіром, чи шу-

кати виходу і спровадити поміч? Але нелегко було знайти вихід: довкола їжилися лому й обриви скал, і хоч перелізти через них з тяжким трудом було б можна, то на очах дикого звіра була така робота крайне небезпечна. Недовго надумуючись, рішилася Мирослава не зачіпати звіра, лиш боронитися в разі нападу, а тимчасом дати трубою тривожний знак і закликати поміч. Але скоро тільки вона затрубила, ведмедиця схопилася з леговища і, виючи, кинулася до неї. Не час було Мирославі братися до лука, — звір був надто близько. Вона вхопила обома руками ратище і, опершись плечима о кам'яний облаз, наставила його насупротив ведмедиці. Звір, побачивши блискуче залізне вістря, зупинився. Обі неприятели стояли так довгу хвилю, не зводячи ока одна з одної, не схибляючи ані одним рухом зі свого становища. Мирослава не сміла перша нападати на ведмедицю; ведмедиця знов шукала очима, куди би напасти на ворога. Раптом ведмедиця вхопила в передні лапи великий камінь і, зводячись на задні ноги, хотіла шпурнути ним на Мирославу. Але в тій самій хвилі, коли зводилася на задні ноги, Мирослава одним могучим рухом пхнула їй ратище між передні лопатки. Рикнула страшенно ведмедиця і перевернулася горілиць, обіллявшись кров'ю. Але рана не була смертельною, і ведмедиця швидко зірвалася на ноги. Кров текла з неї, та, не зважаючи на біль, вона знов кинулася на Мирославу. Небезпека була страшна. Розжертий звір садив просто, грозючи вже тепер своїми страшними зубами. Один рятунок для Мирослави був —

видряпатися на облаз, о/котрий була оперта плечима. Хвилька, один рух, — і вона стояла на облазі. На серці в неї полегшало, — тепер її положення не було таке небезпечне, бо вразі нападу могла вдарити звіра згори. Та ледве Мирослава могла дослідити, що робить ведмедиця, а вже звірюка стояла близько неї на камені, ревучи грізно і рознявши закривавлену пашеку. Зимний піт виступив на чолі Мирослави; вона бачила, що тепер настала рішуча хвиля, що на тій вузькій кам'яній плиті мусить розігратися боротьба на життя і смерть, і що того буде перемога, хто зможе вдержатися на тій становищі і зіпхнути з нього противника. Ведмедиця була вже близько; Мирослава пробувала заставитися від неї ратищем, але ведмедиця вхопила дрючину зубами і шарпнула її так сильно, що мало не зіпхнула Мирославу з каменя; ратище виховзлось їй із рук, і звір кинув ним геть у ломи.

“Тепер прийдеться загинати!” — блиснуло в думці в Мирослави, але відвага не покинула її. Вона вхопила обома руками топір і стала міцно до останньої оборони. Звір сунув чимраз ближче: гарячий його віддих чула вже Мирослава на своїм лиці; мохната лапа, насторожена гострими кігтями, грозила її грудям, — ще хвиля, і їй довелось би, пошарпаній, кривавій, упасти з каменя, бо топоріще було закоротке супроти лап величезного звіра.

— Рятунку! — скрикнула у смертельній тривозі Мирослава, і в тій хвилі понад її головою блиснуло ратище, і пхнута в горло ведмедиця, мов колода, впала з каменя. В щілині кам'яних звалищ понад головою Мирослави показалося радісне, живим огнем палаюче лице Максима Беркута. Один вдячний погляд урятованої дівчини пройняв Максима наскрізь. Але слова не було між ними ані одного. На те не було часу. Ведмедиця ще жила і, ревучи, зірвалася з місця. Одним скоком була вона коло своїх молодих, що, не розуміючи цілої тої страшної боротьби, бавилися і переверталися в гнізді. Обнюхавши їх, ведмедиця кинулася знов до Мирослави. На це Мирослава була приготована і, піднявши обіруч топір, одним замахом розрубала ним голову ведмедиці. Упала опосочена звірюка і, метнувши собою кілька разів убоки, сконала.

Тимчасом і Максим, продершися крізь навалені ломи, станув обік Мирослави. В очах дівчини заблисли дві перлові сльози, і, не кажучи ані слова, вона гаряче стиснула руку свого порятівника. Максим чогось немов змішався, почервонів, спустив очі і, зупиняючись, промовив:

— Я чув твій тривожний знак... але не знав, де ти... Богу дякувати, що й так додряпався!

Мирослава все ще стояла на місці, держачи руку гарного парубка в своїй руці і дивлячись у його хороше, сонцем опалене і здоровим рум'янцем осяяне, одверте, щире лице. В тій хвилі вона не почувала нічого, крім вдячності за рятунок від нехибної смерті. Але коли Максим, трохи осмілившись, стиснув її ніжну, а так силь-

ну руку, тоді Мирослава почула, як щось солодко защеміло їй коло серця, як лице її загорілось стидливим рум'янцем — і вона спустила очі, а слово подяки, котре готове було вилетіти з її уст, так і завмерло на губах і розіллялось по лиці дивним чаром розгорілого сердечного чуття.

Максим перший отямився. В його серці, смілім і чистім, як щире золото, відразу блиснула щаслива думка, котра тут же перемінилася в незломне рішення. Це вернуло йому всю сміливість і певність поступування. Приложивши рід до уст, він затрубив радісно на знак перемоги.

Тут же, за стіною вивертів, обізвалися роги Тугара й інших бояр. Звинна, як вивірка, Мирослава швидко видряпалась назад на той вал, з якого була впала, і відтам оголосила цілому стрілецькому товариству свою пригоду і поміч, якої дізнала від Максима. З трудом видряпався сюди Тугар Вовк, а за ним і інші бояри; Тугар довго держав доньку в обіймах, а побачивши кров на її одежі, аж затремтів.

— І ти, ти, моя доню, була в такій небезпеці! — І він раз-по-разу обіймав доньку, немов боячись утратити її.

Потім він зііз униз до Максима, що порався коло ведмедиці і коло молодих ведмедят. Молоді, що не знали ще свого ворога в чоловіці, муркотіли любенько в гнізді і бавились собі, мов малі песики; вони давали себе гладити руками і зовсім не боялись людей. Максим узяв їх на руки і положив перед Мирославою й Тугаром:

— Отсе ваша здобич! — сказав він. — Ви чей же радо приймете в своїм домі таких гостей.

Згромаджені бояри гляділи то радісно на малі ведмедята, то зо страхом на вбиту ведмедицю, обзирали рану і подивлялися на сміливість Мирослави, що могла вдатися в боротьбу з такою страшною звірюкою.

— О, ні, — сказала сміючись Мирослава, без помічі отцього чесного молодця була б я тепер лежала так, як ця звірюка, пошарпана й закривавлена! Йому від мене належить велика подяка.

Тугар Вовк якось немов нерадо слухав тої бесіди своєї доньки. Хоч і як він любив її, хоч і як радувався її вибавленню із великої небезпеки, але все-таки він волів би був, якби вибавив його доньку боярський син, а не цей простий

тухольський мужик, не цей “смерд”, хоч і як зрештою той смерд умів подобатися Тугарові. Та все таки йому, гордому бояринові, що виріс і великої чести дослужився при князівським дворі, важко було прилюдно віддавати подяку за вирятування доньки — мужикові. Але ніщо було діяти... Обов'язок вдячності так був глибоко вкорінений у наших рицарських предків, що й Тугар Вовк не міг від нього виломитися. Він узяв Максима за руку і випровадив його наперед.

— Молодче, — сказав він, — донька моя, єдина моя дитина, говорить, що ти вирятував її життя з великої небезпеки. Я не маю причини не вірити її слову. Прийми ж за своє чесне діло подяку вітця, котрого вся любов і вся надія в тій одній дитині. Я не знаю, чим тобі можемо відплатити за це діло, але будь певний, що скоро це коли-будь буде в моїй силі, то боярин Тугар Вовк не забуде того, що тобі завдячує.

Максим стояв при тих словах, мов на грані. Він не привик до таких прилюдних похвал і зовсім не надіявся, ані не бажав нічого подібного. Він змішався при боярських похвалах і не знав, чи відповідати що-небудь, чи ні, а вкінці сказав коротко:

— Нема за що дякувати, боярине! Я зробив те, що кожний на моїм місці зробив би, — за що ж тут дякувати? Нехай донька твоя буде здорова, але на вдячність ніяку я не заслужив.

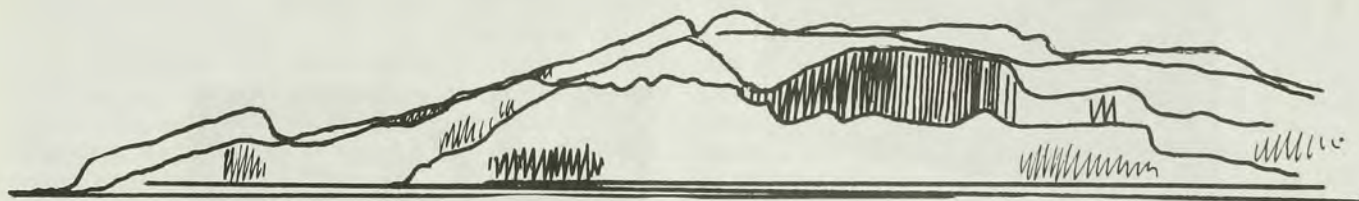
Сказавши це, він пішов, аби закликати своїх тухольських товаришів. При їх допомозі ведмедицю швидко обдерто зі шкіри, а малі ведмедята перенесено на збірне місце, відки ціле товариство по скінченню ловів мало удатися назад до табору.

Сонце доходило вже полудня і сипало гаряче золотисте проміння на тухольські гори; розігріта живиця сильніше запахла в лісах; гордо і тільки десь-колись помахуючи розпластаними крилами, плавав яструб високо понад полонинами в лазуровім океані. Тиша стояла в природі. Тільки з одного пригірка Зелемня лунали голоси ловецьких труб і крики ловецького товариства. Лови скінчилися, хоч і не зовсім щасливо. На дрючках несли тухольські парубки поперед ловцями три ведмедячі шкіри і в мішку двоє ведмедят, а на ношах із галуззя несли боярські слуги позаду товариства окривавленого, задубілого вже трупа нещасливого боярина, що погиб від ведмедячих лап.

Швидко під проводом Максима дійшло товариство до мисливського табору. Лови були скінчені. Сьогодні ще хотіло ціле товариство вертати домів, зараз, скоро лише по обіді. Дорога була вправді не близька, але Максим обіцяв випроводити товариство простішою лісовою стежкою до Тухлі, а відтам до двора Тугара Вовка. Тухольські пасемці скоро тільки пообідали, зараз пішли наперед до домів; Максим лишився з боярами, поки слуги здійснювали табір і попрятали всі кухонні та ловцькі знаряддя; тоді й боярське товариство вирушило в дорогу з поворотом додому.

Дорогі Подруги й Друзі!

Якщо зацікавило Вас це оповідання і хотіли б знати більше про Тугара Вовка, хороброго Максима Беркута, про відважну Мирославу, про війну з татарами, пригоди, битви — так прочитайте цілу повість Івана Франка “Захар Беркут”, яку можна набути в усіх наших книгарнях.

ЗАВЖДИ ДОБРОЇ ГАДКИ...

Говорять між собою два юнаки...

Перший каже: «Мені снилося нині вночі, що я був на пластовій оселі!» На те другий:

— А мені снилося, що я мав два квитки на той пригодніцький фільм, що йде в сусідньому кіні.

— Два квитки? То чому ж ти до мене не подзвонив, щоб я міг теж піти?

— Та я дзвонив, але мені сказали, що ти поїхав на пластову оселю!

ΔΙΤΦ

ПРИГОДИ

морського ловця

МАЙН РІД

І. РИФ

Зелені живоплоти, лани молодого пшениці, луки, вкриті жовтцем і яскравочервоними зозулинцями, пташині гнізда, — все це вабило багатьох моїх однолітків, але мене значно сильніше вабило те, що лежало в далечині — спокійна блискуча гладина блакитнонебесного кольору, що мінилась веселкою під промінням сонця. Бути серед широкої водної рівнини — ось чого жаждало моє серце. Море видавалось мені красивішим, ніж луки з безліччю квітів і лани пшениці, по яких пробігали хвилі; вкрадливий плюскіт прибою бринів у моїх вухах такою музикою, що мені й слухати не хотілося співів дроздів і жайворонків, а властивий тільки морю запах був для мене приємнішим, ніж аромат жовтцю і троянд.

Як тільки я вийшов уранці на ганок і побачив сяюче і ніби усміхнене море, мені нестримно захотілось якнайшвидше опинитися в його безмежному просторі. Щоб здійснити це бажання,

я квалливо одягся і навіть не чекав, поки приготують сніданок, а задовольнився шматком хліба і склянкою молока, знайшовши їх у коморі. Швиденько проковтнувши це все, я кинувся до берега.

Сказати правду, я пішов з дому потай, бо побоювався, що мені можуть перешкодити. А раптом дядько, побачивши, що я кудись іду, покличе мене назад і звелить сидіти вдома? Проти моїх прогулянок по полях він не перечив, але я знав, що він не любить, коли я плаваю в човні, бо вже двічі забороняв мені цю розвагу.

Довелося вдатись до маленької хитрості. Замість того, щоб іти по вулиці, яка вела на велику дорогу, я рушив боковою стежкою. Вона мала вивести мене до моря кружним шляхом.

Я без перешкод прийшов на берег, і ніхто з тих, хто міг цікавитися мною, не помітив мене.

Наблизившись до затоки, де Гаррі Блю тримав свої човни, я побачив, що вельбота немає, а ялик стоїть на місці. Тільки цього мені й треба було, бо того дня я надумав зробити велику прогулянку. Герш за все я стрибнув у човен і почав вичерпувати воду. Її набралось чимало, хоч ялик майже не протікав. Мабуть, уже кілька днів ніхто на ньому не плавав. На щастя, я знайшов стару бляшану каструлю, якою звичайно вичерпували з човнів воду, і за десять чи п'ятнадцять хвилин в ялику було майже сухо. Весла лежали недалеко, в сараї за будинком човняра, і я взяв їх, нікого не питаючи, як робив завжди.

Я заліз у ялик, уставив кочети, уклав у них весла, сів і відштовхнувся од берега. Маленький човен радо підкорився удару весел і легко вилетів із затоки. Відчуваючи в серці невимовне

щастя, я поплив у блискуче блакитне море. Та воно було не тільки блискучим і блакитним, воно було спокійним, як озеро. Навіть брижі не пробігали по його поверхні, а вода була така прозора, що я бачив, як на глибині граються риби.

Дно нашої бухти вкрите чистим сріблястим піском, і я виразно бачив навіть маленьких крабів завбільшки з золоту монету; вони або ганялись один за одним або розшукували ще менших істот, сподіваючись поспідати ними. Табунці оселедців, широкі круглі камбали, великі палтуси, гарні зелені макрелі і величезні морські вугрі, схожі на удавів, — усі або гралися, або підстерігали здобич.

Того ранку море було цілком спокійне, — досить рідкісне явище на нашому узбережжі. Погода видалась саме такою, якої мені хотілось, бо, повторюю, я надумав зробити велику прогулянку.

Ви спитаєте, куди я плив. Слухайте, і зараз ви знатимете.

Приблизно за три милі від берега лежав ледь помітний острівцець. Вірніше, не острівцець, а риф, цяточка площею близько тридцяти квадратних ярдів. Він виступав над поверхнею моря не більше як на кілька дюймів, та й то коли був відплив, тому що під час припливу каміння зникало під водою, і тоді виднівся лише тонкий стовп заввишки в кілька футів з бочонком угорі. Стовп поставили для того, щоб шлюпи й інші дрібні судна, які плавали по бухті, не розбились, налетівши на острівцець під час припливу.

З берега острівцець можна було побачити тільки тоді, коли стояв відплив. Здебільшого він був блискучого чорного кольору, але іноді ставав білим, ніби вкривався шаром снігу завтовшки у фут. Тоді він ясніше вимальовувався на тлі моря і мав привабливіший вигляд. Я знав, чому острівцець міняє колір, знав, що білий порошок, який подекуди з'являється на ньому, — це величезні табуни морських птах, що сідають на каміння відпочити після перельоту або пошукати дрібну рибу чи рачків, викинутих припливом.

Можливо, тому, що острівцець лежав далеко від берега, а радше через те, що на нього зліталися птахи з усієї бухти, він уже тривалий час цікавив мене. Очевидно, риф був улюбленим місцем птах, бо як тільки починався відплив, вони летіли до нього з усіх боків, кружляли навколо стовпа і сідали на чорні брили каміння. Острівцець ставав білим. Це були чайки, але різних порід — великі й маленькі, — а інколи й

інших я бачив птах — морських ластівок і пірникоз, які теж літали над острівцем. Звісно, з берега важко було розгледіти їх, навіть великі птахи здавалися завбільшки з горобця, і якби вони не літали, збившись у табуни, їх зовсім не було б видно.

На мою думку, саме через тих птах мене найбільше й тягло на острівцець. Ще коли я був меншим, то захоплювався всім, що стосувалося природничих наук, а особливо пернатими істотами. Та й який хлопчик не захоплюється цим! Існують, можливо, науки більшої ваги для людства, але жодна з них не припадає так до смаку життєрадісній молоді і не знаходить більшого відгуку в душі, як вивчення природи. Може, через те, щоб глянути на птах, а може, через щось інше, але мені завжди хотілося поїхати на острівцець. Коли я дивився на нього, — а це траплялося щоразу, як я був на березі, — в мене виникало нестримне бажання дістатися туди і детально дослідити його. Я вивчив, яких обрисів набирає острівцець під час відпливу, і міг би намалювати його з пам'яті. З боків він похило йшов під воду, а середина випиналася вгору. таким чином, острівцець нагадував величезного чорного кита, що нерухомо лежить на поверхні моря, а стовп на вершині був схожий на гарпун в його тілі.

Мені страшенно кортіло помацати цей стовп, дізнатися, з чого він зроблений, чи високий він зблизька, тому що з берега він здавався заввишки не більше ярда. Ще мені хотілось дізнатися, що являє собою бочонок на вершечку і як закріплений у ґрунті нижній кінець стовпа. Очевидно, стояв він дуже міцно: я часто бачив, як під час штормів хвилі перекочувалися через нього, а бризки здіймалися так високо, що не було видно ні острівця, ні стовпа, ні бочонка.

Ах, скільки разів і з яким нетерпінням мріяв я опинитися на тому острівці! Але якось не випадало. Острівцець лежав надто далеко, я не міг дістатись туди під час своїх звичайних прогулянок. Вирушати самому в маленькому ялику було дуже небезпечно, а пливти зі мною ніхто не погоджувався. Гаррі Блю якось обіцяв узяти мене із собою, але водночас підсміювався, що мені так хочеться відвідати острівцець. Та чому б йому не сміятись? Гаррі часто пропливав повз острівцець, їздив навколо і, немає сумніву, висаджувався там і прив'язував човна до стовпа, щоб постріляти морських птах або порибалити, але мені не раз не пощастило супроводити його під час цих захопливих прогулянок. Проте, я сподівався, що кінець-кінцем мені пощастить, та згодом надія зникла, бо я був вільним тільки по неділях, коли в мого друга роботи було найбільше — адже в неділю багато хто хотів прогулятися по морю.

Довго чекав я марно і, нарешті, вирішив більше не чекати. Того ранку я прийняв сміливе рішення: сісти в ялик і самому пливти на острівцець. От який у мене був намір, коли я від'язав човника і полинув на ньому в блискучий блакитний простір моря.

II. ЧАЙКИ

Я назвав своє рішення сміливим, але сама по собі подорож на острівця не являла нічого особливого. Вона була сміливою тільки для малого хлопця, такого як я. Я мав пропливти на веслах три довгих милі по відкритому морю, майже загубивши з очей берег! Так далеко я ще ніколи не плавав. Та що там казати! Навіть на поло-

вину цієї відстані я ніколи не відпливав від берега. Самому мені траплялось віддалятися від суходолу не більше як на милю, та й то я плавав на міліні. Правда, з Гаррі я об'їздив усю бухту, але в таких випадках просто сидів на кормі і, покладаючись на вміння досвідченого човняра, не мав ніяких підстав чогось боятися. Інша річ — їхати самому: усе залежало від мене, і якщо станеться щось погане, ніхто не допоможе мені, ніхто не дасть добрих порад... Ледве встиг я відпливти від берега на милю, як моя подорож почала здаватися не тільки сміливою, але й необережною. Я вже був ладен повернутися.

Проте мені спало на думку, що, можливо, хто-небудь дивиться на мене з берега. А що коли якийсь хлопець із тих, хто заздрив моєму вмінню добре веслувати, — такі в нашому селі були, — бачив, як я поплив до острівця? Він одразу ж здогадався, чому я повертаюсь, і, безсумнівно, назве мене боягузом. Отже, частково через таке припущення, а частково тому, що бажання відвідати острівця усе ще було велике, я зібрався з духом і з новими силами наліг на весла.

За півмилі від острівця я перестав веслувати і обернувся, щоб подивитись на нього: він лежав просто за моєю спиною. З першого ж погляду я побачив, що острівця знаходиться над водою — якраз стояв відплив. Але чорного каміння не було видно, бо на ньому густо сиділи птахи. Здавалось, ніби на острівці відпочиває табун лебедів чи білих гусей. Але я знав, що тільки чайки, оскільки деякі з них пролітали надо мною, інші сідали або здіймалися з острівця. Навіть на такій відстані я виразно чув їхні крики. Проте чайок я міг почути й на більшій відстані, тому що вітру зовсім не було.

Тепер мені ще більше захотілось потрапити на острівця і глянути на птах ізблизка. Я збирався підпливти до них ближче і знов зупинитись, щоб помилуватись рухами цих гарних створін, бо майже всі вони безперервно перелітали з місця на місце.

Сподіваючись, що птахи підпустять мене і я зможу добре розглядіти їх, я веслував повільно й безшумно, опускаючи у воду весла так обережно, як кицька опускає лапу на землю, коли підкрадається до горобця.

Наблизившись до острівця на відстань коло двохсот ярдів, я знову підняв весла, обернувся й переконався, що чайки поводяться спокійно. Ці птахи досить полохливі; вони добре знайомі з мисливськими рушницями і одразу ж відлітають, як тільки підійти до них на рушничний постріл. У мене рушниці не було, і вони мене не боялися. Та хоч би вона й була в мене, я все одно не вмів стріляти. Можливо, чайки не підпустили б мене близько, якби я їхав з рушницею, бо в цьому відношенні вони нагадують ворон і здалеку чудово відрізняють рушницю від держака мотики. Блиск сталевий цівки рушниці вони знають надто добре.

Я довгенько розглядав птах. І якби мені довелося закінчити свою подорож на цьому й повернутися до берега, я вважав би, що плив сюди не марно.

На брилах каміння купчилося два види чайок — великі й маленькі. Кольором вони теж трохи відрізняються. У одних були чорні голови і сіруваті крила, а у других, більших, колір пір'я був білий. Усі чайки мали гарний і охайний вигляд. Здавалось, що ніколи жодна порошок бруд не торкалася їх сніжнобілого пір'я, а яскравочервоні лапки скидалися на гілочки найчистішого корала.

Тепер я бачив, що робили чайки. Одні з них розшукували їжу — дрібну рибу, крабів, креветок, рачків, черепашок та інших морських істот, викинутих останнім припливом. Деякі, таких було більше, сидючи чистили пір'я, яким, здавалось, дуже пишалися. Однак, хоч усі вони мали задоволений і щасливий вигляд, але, як і всі інші живі істоти, не були позбавлені турбот і поганих звичок. На моїх очах сталося кілька сварок і бійок — я так і не зрозумів, через що. Проте найцікавіше було спостерігати за тими чайками, які літали над морем і ловили рибу. Побачивши у воді рибинку, чайка з височини близько сотні ярдів блискавкою падала вниз і майже безшумно зникала під водою, а через мить знову злітала вгору, тримаючи в дзьобі свою здобич. Найбільш захопливе видовище, на мій погляд, — це рухи чайки, коли вона полює на рибу. Навіть політ шуліки не такий граціозний. Несподівані повороти, раптові затримки в повітрі, коли чайка націлюється на свою жертву, блискавичне падіння, мереживо піни над водою, миттєве зникнення цієї крилатої білої блискавки, поява її над блакитною поверхнею моря — усе це просто неможливо ні з чим порівняти. Ніякий винахід людини, в якому використовується повітря, вода або вогонь, не може дати такого чарівного ефекту.

Довго сидів я в своєму човнику і милувався птахами, а потім, задоволений тим, що плив не марно, вирішив до кінця виконати свій намір і висадитись на рифі.

Гарні птахи не звертали на мене особливої уваги майже доти, доки ніс ялика не торкнувся острівця. Вони, здавалось, знали, що я не збирався заподіяти їм ніякого лиха, і довір'яли ме-

ні. Принаймні рушніці вони не боялись і, знявшись у повітря, літали над моєю головою так низько, що я міг, коли б захотів, збити якусь птаху веслом.

Одна з чайок, по-моєму, найбільша з табуна, увесь час сиділа на бочонку сигнального стовпа. Можливо, вона тільки здалась мені найбільшою, бо сиділа нерухомо, і я міг добре розглядіти її. Але я помітив, що всі чайки знялися з рифу тільки після того, як вона з пронизливим криком, схожим на команду, злетіла вгору. Цілком імовірно, що ця чайка була ватажком або вартовим. Таке самісіньке я часто помічав у ворон, коли вони грабували городи.

Відліт птах чомусь мене засмутив. Навіть море ніби потемнішало. Проте, це зрозуміло, бо з острівця зникло його біле покривало, і тепер я бачив тільки чорне каміння. Але, мабуть, зміну в моєму настрої викликало не лише це. Були й інші причини. Знявся легенький вітерець, сонце закрила хмарка, а поверхня моря, досі гладенька й блискуча, набрала сірого відтінку, і по ній побігли хвилячки.

Острівець мав тепер похмурий і негостинний вигляд. Та оскільки я вирішив ДОСЛІДИТИ його і приплив до нього саме з цією метою, то наліг на весла, і незабаром ніс мого човника зашурхотів по камінню.

Я побачив маленьку затоку, яка цілком годилася для човника. Спрямувавши туди ялик, я висадився на риф і одразу ж рушив до стовпа, на який дивився стільки років здаля і з яким прагнув познайомитися ближче.

ІІІ. ШУКАННЯ МОРСЬКОГО ЇЖАКА

Незабаром руки мої торкнулися стовпа, і я відчув таку гордість, наче відкрив Північний полюс. Мене страшенно здивували його розміри і те, як я помилявся, дивлячись на нього з берега. Звідти стовп здавався не товщим за держак від граблів або вил, а бочонок — не більшим за велику рипу. Тому не дивно, що був я вражений, побачивши, що стовп утричі товщий за моє стегно, а бочонок більший за мене. Не бочонок, а справжня бочка місткістю в дев'ять галонів. Вона міцно трималась на стовпі. Верхній кінець стовпа входив у дірку в бочці, яка була пофарбована в білий колір; однак я знав це й раніше, тому що дуже часто бачив з берега, як вона виблискує проти сонця. Стовп був темний, можливо, колись навіть чорний, але з часом від сонця, вітру і хвиль, що в бурхливу погоду обдавали його бризками й піною, вицвів.

Я раніше неправильно визначав висоту стовпа. З берега він здавався не вищим за середню на зріст людину, а на острівці височів наді мною, наче корабельна щогла. У висоту він мав, на мій погляд, не менше двадцяти футів.

Площа острівця теж здивувала мене. Я гадав, що вона не перевищує тридцяти квадратних футів, а тепер переконався, що вона більша принаймні в сто разів і має близько акра. Майже вся поверхня острівця була вкрита камінням різних розмірів — від звичайної ріні до валунів завбільшки з людське тіло. Траплялися навіть ще більші брили. Це були просто уламки скель, з яких складався острівець. Усе каміння, велике й маленьке, укривав чорний густий слиз, що скидався на смолу. Подекуди, утворюючи щось схоже на маленькі лужки, росли різні водорості. Деякі з них були мені добре знайомі, бо хвилі викидали такі водорості на берег, і я чимало попотів, носячи їх на дядьків город і угноюючи ними землю під картоплю.

Оглянувши сигнальний стовп і визначивши розміри бочки на ньому, я залишив їх, щоб побродити по острівцю. Я хотів знайти яку-небудь дивовижну черепашку чи іншу цікаву річ і взяти її додому на згадку про цю знаменну і приємну подорож.

Але прогулянка по острівцю виявилась значно складнішою, ніж я гадав. Я вже сказав, що на каміння налип шар схожої на смолу маси, яка робила його дуже слизьким, наче воно було в милі. Іти по слизькому камінню виявилось надзвичайно важко. Ступивши кілька кроків, я незграбно впав і боляче забився.

Я завагався, чи йти мені далі в цьому напрямку, бо таким чином я віддалявся від затоки, де лишив ялик. Але, помітивши в кінці вузького й довгого півострова, що клинцем вибігав у море, силу-силенну черепашок, які, на мою думку, були рідкісними, я сміливо рушив уперед.

Я помітив їх ще тоді, як висадився на острівець. В деяких черепашках сиділи молюски, інші, порожні й розкриті, білили на піску. Та все це були звичайнісінькі черепашки: голубі двостулкові, труб'янки, серцевики, гострячки. Я часто знаходив їх не тільки на березі, але й на городі, куди вони потрапляли з водоростями. Я не знайшов жодної устриці і щиро пожалкував про це, тому що зголоднів і з радістю з'їв би їх дюжини зо дві. Зустрічались тільки маленькі краби та омари, але сирими їсти їх не можна, а зварити я не мав можливості.

Тепер, просуваючись до краєчка півострова, я шукав морського їжака. Мені вже давно хотілося роздобути цю цікаву істоту. Іноді хвилі викидали морських їжаків на берег біля нашого села, але рідко, і їх одразу ж підбирали, бо вони цінувались як прикраса для кам'яних полиць. Я був певен, що на острівці є морські їжаки, — він лежав далеко від берега, і люди нечасто відвідували його, — і вирішив неодмінно знайти хоч одного. Просуваючись уперед, я пильно оглядав кожну щілину між великими каменями і кожну наповнену водою заглибину.

Мене не залишало відчуття, що на острівці я знайду щось незвичайне. Черепашки, які змусили мене піти в цьому напрямку, виблискували, здавалось, ще яскравіше в міру того, як я

наближався до них. Та я не поспішав. Я не боявся, що черепашки втечуть від мене у воду: їх мешканці вже давно пішли з своїх хатинок, і я знав, що ці хатинки спокійно лежатимуть, чекаючи мене. Я неквапливо йшов до черепашок, далі шукаючи морських їжаків, але нічого не знаходив. Раптом, коли я вже був на кінці острівця, у вічі мені впала чудова річ — темно-червоного кольору, кругла, мов помаранча, але значно більша... Не треба, мабуть, казати, що я знайшов, бо кожен з вас, певно, бачив панцир морського їжака.

За мить я вже тримав його в руках і милувався заокругленими формами і химерними опуклостями на спині дуже красивого панцира. Я

привітав себе з тим, що мені пощастило і я повернувся додому з такою гарною річчю на згадку про цю подорож.

Якийсь час я крутив свою знахідку в руках, розглядаючи її і зазираючи в білу чистеньку кімнатку, де колись мешкав її хазаїн. Через кілька хвилин я відірвався від споглядання свого скарбу і рушив далі, подивитись на інших черепашок.

Це були дуже гарні черепашки трьох чи чотирьох незнайомих мені видів. Я напхав ними кишені, набрав повні пригорщі і обернувся, щоб іти до човна.

Та лишенько! Що я побачив! Морський їжак, черепашки — все посипалося з моїх рук, наче було з розпеченого заліза. Я сам мало не впав, приголомшений тим, що побачив. Що ж це? Човен! Човен! ДЕ МІЙ ЧОВЕН?

(продовження в наступному числі)

Упорядник до юнаків, які безрадно стоять навколо вогню на прогулянці:

— Ну, чому ви не варите вечері? Чи може забули щось із куховарського виряду?

— Так, друже впоряднику — відповів один з них: Ми забули мою маму!

ВОДНЕ МАНДРІВНИЦТВО

Весна, а за нею літо, а тоді — «на ясні зорі, тихі води»!

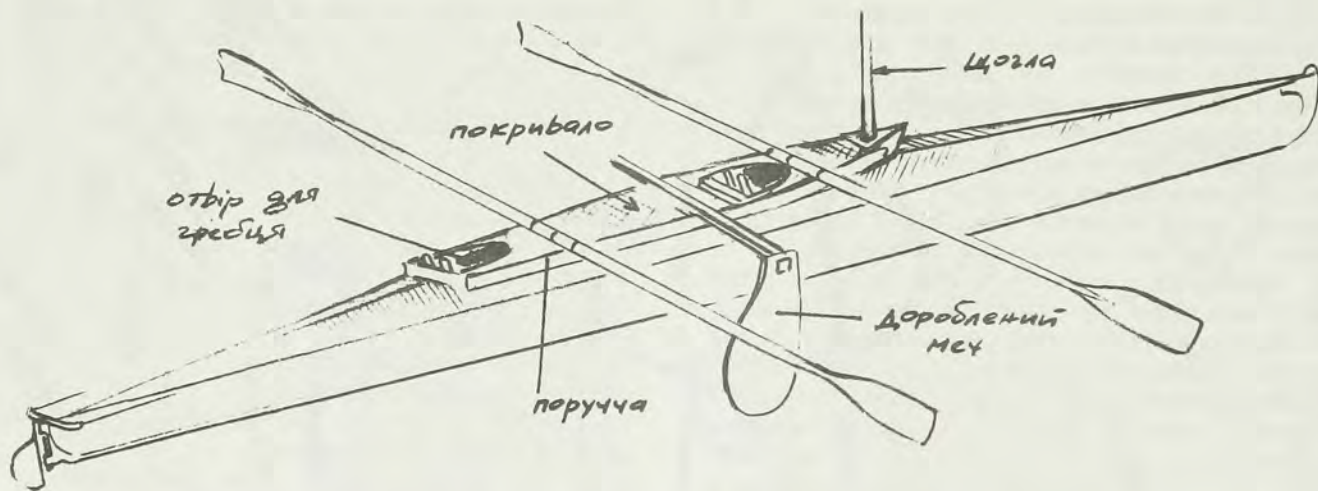
Є кілька родів човнів, які можна вживати для мандрівок по ріках і озерах, а саме: веслярський човен, «кену» і «каяк». Різниця між першим родом човна та двома другими полягає не лише в будові, але і в засадничому способі їх урехомлення. Веслярський човен урехомлюється веслуванням (по-англійськи: «ровінг»), а кену і каяк гребленням (по-англійськи: «педлінг»). Весляр звернений спиною до переду човна, а гребець — грудьми. Про моторові човни не згадуємо нічого, бо це є нижче гідності правдивого пластуна-мандрівника...

Котрий із вище вичислених човнів краще надається до мандрівки, залежить від роду мандрівки. Якщо, наприклад, підчас мандрівки доведеться переносити човни кілька разів і то на довші віддалі, то веслярські човни не були б дуже практичні через свою відносно велику вагу. Однак, якщо водна мандрівка буде переважно по воді, зокрема по більших озерах із бурхливими хвилями, то веслярські човни найкращі, бо кену не були б безпечні.

Для всебічного водного мандрівництва най-

кращим човном є каяк. Ми маємо на увазі складаний каяк, у якому на кістяк із легкого гнучкого дерева натягається «тулуб» зроблений з кількох верстов матерії і гуми, склеєних в один шар. Англієці випустили каяк «Тупе», американці — «Folbot», а німці славний «Clepper», яким один молодий лікар переплив кілька років тому Атлантийський Океан! Із цих трьох родів, останній є найдорожчий тому, що зроблений з першорядного матеріалу, та ще й тому, що в нутрі по боках має мішки до надування, що робить його більш стабільним і непотонним, хіба б стінка пробилась.

Мій 16-стовповий двоособовий каяк важить біля 60 фунтів. Його двоє осіб може скласти за 15 хвилин, а розібрати за 10 хвилин, або й швидше. До нього я можу навантажити таборовий виряд і харчів на двох мандрівників на один тиждень, та ще можна накласти на отвір покривало (дивись рисунок). Хоч я тримався засади, що вітрила є тільки для вітрильників, але до каяка все таки можна доробити низьке вітрило, з тим, що «мечі» (центральна дошка) мусять спадати по боках з поруччя. (Дивись рисунок).

Додатні прикмети каяка такі:

1. Він швидкий — може пропливти 10 миль за 2 години і 40 хвилин, тоді як кену потребує 4 години, щоб пропливти таку віддаль.

2. Дає менше опору вітрам чи воді, як кену або й човен.

3. Ним можна пливти в дощ, не набираючи води (є покривало).

4. Безпечніший на бурхливих хвилях, ніж кену чи навіть веслярський човен — ним можна дослівно пропливти під хвилею, засунувши покривало високо, під пахи.

5. Коли зложений, забирає дуже мало місця. Яка ж справа з коштом?

16-стовповий каяк «Тупе» з веслами і покривалом коштує приблизно \$260.00.

16-стовповий кену з веслами дерев'яний — \$200.00, а металевий — \$260.00.

16-стовповий човен з веслами, типу «Дорі» біля \$180.00 до \$220.00; такий же човен з ребрами — \$240.00 до \$280.00. Металевий човен — \$280.00 до \$320.00

Каяком я плавав по ріках, плавнях, озерах; пробивався крізь густі очерети й шуварі. Безперечно — каяк має і свої погані прикмети, але з трьох родів мандрівних човнів є найкращим до різноманітних мандрівок.

Агой!

Евген Хоростіль

Часто чуємо про старовинних «Сім Чуд Світа». Але, чи знаєш, які вони були, де, коли? Усі вони були збудовані перед Христом, на Близькому Сході. Лиш одне із тих старовинних «чуд» затрималось досьогодні, а саме — великі піраміди в Єгипті, в Африці. Піраміди служили за величезні гробівці єгипетським королям-фараонам. В той час старовинні єгиптяни вірили, що душа людини живе тільки так довго по смерті, поки затримається тіло на землі. Тому фараони, щоб прожити якнайдовше, будували величезні піраміди з каменю, у яких ховали потому їхнє забальзоване тіло-мумію. При будові пірамід працювали тисячі невольників. Найславніша піраміда — це піраміда фараона Хеопса.

Другим чудом світа були Звисаючі Сади в Вавилоні, в Месопотамії (тепер — це країна Ірак). Збудував їх король Небухаденазар — кажуть, що для своєї жінки. Ці сади були на терасах, які підносились високо в небо — на 75 до 300 стіп. Вони були покриті найкращими квітами й кущами, які тільки де можна було зібрати із відомої в тому часі частини світа.

Третє «чудо» було в Європі, в Греції. Це була велетенська статуя грецького бога Зевса, яка стояла в окремій святині в Олімпії (де відбувались олімпійські змагання). Цю статую вирізьбив славний скульптор Фідіяс. Була вона заввишки на 40 стіп; шати Зевса були зроблені з чистого золота, тіло зі слоневої кості, а очі із дорогіших каменів. Сидів він на величиному троні, теж зробленому з дорогих матеріалів. Легенда каже, що бог Зевс був так захоплений цією своєю статуєю, що після на землю велику блискавку...

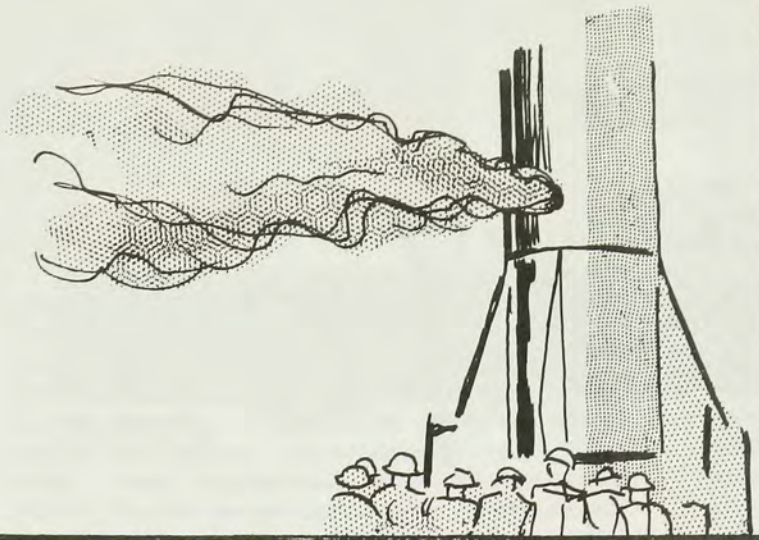
Четверте «чудо світа» було в Малій Азії (теперішня Туреччина) у місті Ефез. Це була святиня грецької богині Діяни; збудована була вона в році 350 до Христа. Дах святині підтримували високі колумни (на 60 стіп висоти). У святині знаходились найкращі твори грецького мистецтва, які тільки можна було дістати: статуї, скульптура тощо. Святиню спалили в році 262 по Христі Готи.

П'яте чудо світа було теж у Малій Азії, в місті Гелікарнассос. Це був гробівець короля Мавзоля. Досьогодні гробівці того роду називають «мавзолей». У гробівці не спочивав сам король Мавзоль, а лиш його вірна жінка, королева Артемізія, яку Мавзоль дуже любив. Коли вона померла, Мавзоль віддав усе своє величезне багатство, щоб збудувати їй найкращий у світі гробівець.

Шостим чудом світу був так званий «Кольос з Родосу». Родос, це грецький острів на Егейському морю; в році 305 перед Христом Родос облягали Македонці. Облога не вдалася і відступаюча македонська армія залишила за собою багато зброї, зробленої з бронзи. Із цієї зброї зроблено величезну статую бога сонця Геліоса. Статую відливали 12 років! Переказ каже, що статуя стояла одною ногою на правому березі, а другою на лівому в родоській пристані, так, що кораблі мусіли проїздити поміж ногами Кольоса, щоб причалити... Статую зруйнував землетрус в році 224 перед Христом.

Сьомим і останнім старовинним чудом світа була світляна вежа на острові Фарос, біля Александрії в Єгипті. Яка заввишки вона була — не відомо; дехто записав її висоту на 600 стіп, деякі більше. На вершку було світло, яке допомагало кораблям причалити безпечно у пристані. Дерево, яким палили вогонь на вершку, треба було носити щодня! Але багато кораблів завдячує їй щасливий причал... Вежа ця стояла 1500 років, поки вкінці не знищив її землетрус.

Про Ракети — Сателіти — і Україну

Багато читаємо й чуємо про ракетні лети в міжпланетні простори, про сателіти, пляни подорожей на місяць і далекі планети... Усі знаємо, скільки праці й труду, скільки винаходів та відкрить мусіли зробити вчені та інженери різних країн, щоб уможливити це все! Та чи знаємо ми, скільки із цих геніяльних людей науки й техніки були синами українського народу?

Може здивує Вас це — але поміж передовими науковцями, які зумогливили нинішній розвиток у виробі ракет та в астронавтиці, було і є дуже багато українців! Так, український народ не позаду: ми багато вклали в світову скарбницю знання, багато допомогли тому, що сьогодні людство сягає зір.

Облога Варни

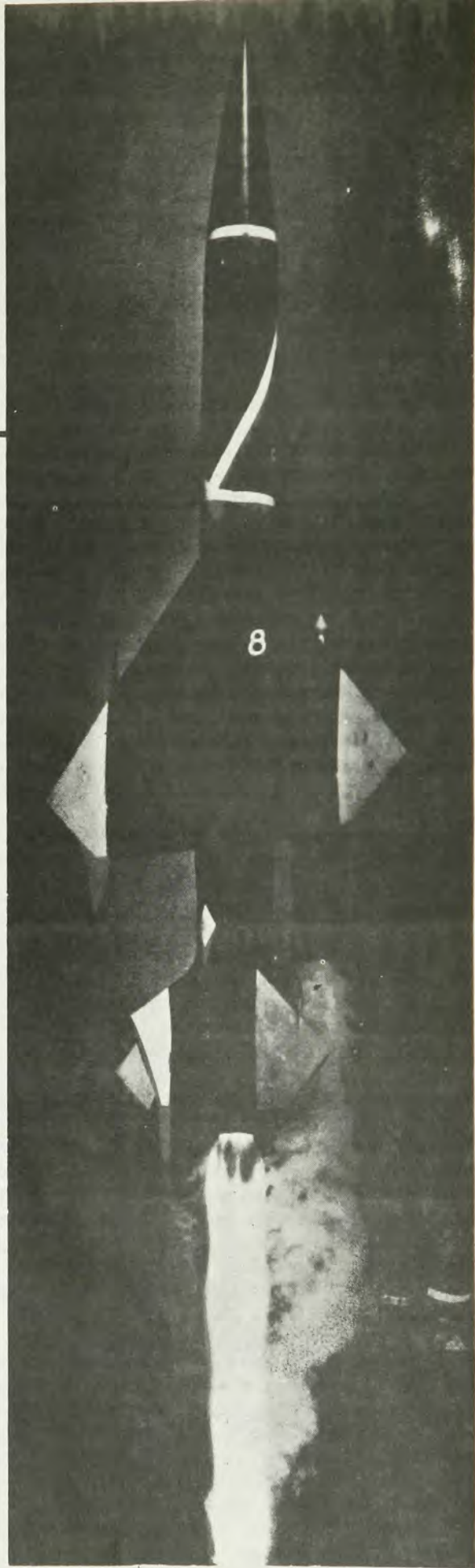
І ось, наприклад, уже в 19-му сторіччі, коли щойно привезено з Азії в Європу перші ракети, на Україні жив учений Олександр Засядько. Його наукову працю перебрав російський царський уряд, беручи його до війська. Але і там він продовжував свою працю!

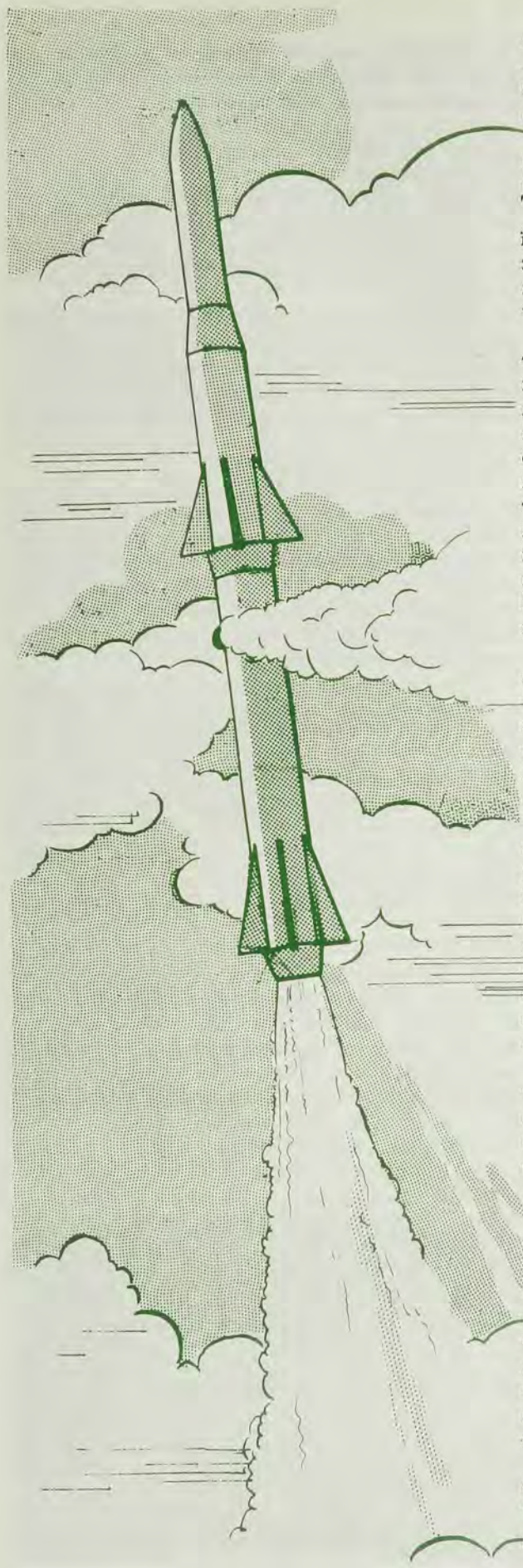
Діди й прадіди Засядька — славетні гармаші Запорозької Січі. Запорозькі не раз уживали їхнього хисту підчас облог Кафи й Трапезунта, у походах на Туреччину.

Чи ж дивно, що Олександр Засядько продовжував традицію своїх предків-артилеристів і вирішив розробити власну конструкцію бойової ракети — першої на сході Європи!

Російський уряд зовсім не заохочував його в тому і не допомагав грошми. Тому винахідник продав свій маєток на Полтавщині, і за одержані гроші розпочав широкі досліді.

Після дворічної впертої праці Засядько створив кільканадцять найрізноманітніших бойових ракет. Вони були багато кращі і влучніші від усіх інших тодішніх ракет. Тоді вже російський уряд заінтересувався і перебрав від Засядька усі його досяги, озброюючи ними свої завансовані артилерійні відділи.

І так, підчас війни із Туреччиною, ракети Засядька допомогли здобути фортецю Варну, яку — казали — не здобуде ніхто ніколи! Та ракети нашого гармаша били по мурах, як вогненні стовпи, спричиняючи багато шкоди і страху так, що фортеця мусіла здатися.

По світу пішла слава про талановитого вченого з України...

ДАРУНОК В'ЯЗНЯ

Більш трагічною була доля іншого вченого-українця, який був одним із перших (а може і перший), хто запропонував, щоб ужити ракети до польоту. Був ним видатний син українського народу Микола Кибальчич.

Постать Кибальчича сповнена загадок. Не багато відомо про цю романтичну людину — науковця, письменника, революціонера. Він горів ненавистю до жорстокого російського царату, який гнобив йс о рідну Україну. Ще в дитинстві на рідній Чернігівщині спостерігав Микола поневіряння своїх земляків; його глибоко вражало поневолення українських кріпаків. І такою нестримною була жадоба боротьби за визволення свого народу, що Кибальчич пристав до революціонерів, де займався виробом бомб. Запальний і енергійний, він старався спричинити суспільний переворот. Це були його бомби, які ужито в замаху на російського царя Олександра другого (1881 р.).

Його зловлено й засуджено на смерть. Після суду він сидів у камері смертників у петропавловській фортеці, чекаючи свого страчення. Коли інші революціонери попали в відчай, наш Микола не здався! Його ум працював; і тоді, чекаючи смерті, він здійснив великий героїчний подвиг: зробив велике наукове відкриття.

Спираючись на закони фізики, за допомогою формул і схем, Кибальчич довів можливість використання ракети для польотів. Хоч приречений на смерть, він мріяв про майбутнє, про ті часи, коли народи стануть вільними, коли наступні покоління почнуть змагатись за лет до зір... І тим прийдешнім поколінням Кибальчич у холодних стінах каземату створив невмирущий подарунок! Це, друзі, велика посвята! Засада — з випущеної ракети вистрілює друга, і це дає шалену приспішеність швидкості.

Це ж небачений подвиг — написати перед страстою працю світового значення. Його праця «Проект повітроплавного приладу» містить у собі геніальне відкриття; в ньому, здається вперше в історії, висвітлюється засади ракетної техніки.

ДО ЗІР!

Варто згадати ще багато інших видатних українських учених, техніків, інженерів, астронавтів... Варто написати, наприклад, про Юрія Кондратюка, великого мрійника, піонера ракетних летів в міжпланетні простори. Варто написати про українського астронавта Поповича, який є одним із 6-ох людей, які обкружили земну кулю на сателіті... Варта згадати сотні тих, які чи то на окупованих рідних землях, чи тепер тут, в Америці, чи Європі працюють у наукових лабораторіях для добра цілого людства.

В наступних числах принесемо Вам, дорогі друзі, більше цікавих даних про цих синів нашого народу. Також — чи не цікаво буде прочитати, що думають деякі із цих учених-піонерів простору?

Куток астронавта

1. Перший сателіт землі.

Сьогодні земля має багато сателітів. Усі з них, за винятком одного, зроблені людською рукою. Лише МІСЯЦЬ, наш найстарший сусід, є єдиним природнім сателітом землі.

Ніхто не знає, як його «пущено в орбіту». Кружляє він навколо землі вже сотні, тисячі мільйонів років; може від народження самої землі.

Здається, що місяць висить непорушно на небосхилі, але це лише оптична ілюзія. Насправді він летить через порожнечу міжпланетарного простору з великою швидкістю, а саме 2100 миль на годину. Це є три рази швидше, як швидкість звуку. Однак штучні сателіти кружляють навколо землі багато швидше — вони звичайно багато ближче землі і мусять кружляти швидше, щоб утриматись і не впасти на землю. (Чим ближче землі, тим швидше мусить літати сателіт).

Нещодавно ще здавалося, що подорож на місяць — це байка з країни фантазії. Сьогодні ця «фантазія» може перемінитись в дійсність... Уже декілька ракет післано на місяць, де вони розбились при ударі. Інші ракети-сателіти пролетіли близько місяця, фотографуючи його з усіх боків, навіть зворотню сторону, яку ніколи ще не бачило людське око!

Полет на місяць

Усі ракети, які дотепер долетіли до самого місяця, вдарились об нього з великою силою. Але, якщо ми хочемо післати на місяць інструменти чи людей, то ракета мусить злетіти на поверхню місяця повільно, під контролею, подібно, як осідає на летовище літак.

Учені і інженери різних країн світу (а між ними теж і багато українців) працюють над тією проблемою. Незабаром це буде можливим. Незадовго по поверхні місяця ходитимуть люди в дивних одягах, досліджуватимуть дивні кратери й «океани»... Що сьогодні — далеко на небі, тоді можна буде доторкнути рукою!

І сьогодні можемо «полетіти» на місяць... за допомогою телескопу. Крізь сочку доброго, хоч навіть маленького, телескопу можна стільки побачити! Це так, мов би дивитись через віконечко ракети, яка кружляє навкруги місяця. Телескоп, який побільшує 100 разів, мов би приближував сто разів до Тебе. Якщо в Твоїй школі чи музею поблизу є телескоп, то піди колись подивитись крізь нього. «Мандрівка» на місяць за допомогою телескопу така цікава; напевно її не забудеш хутко!

Учені-астрономи дивляться тепер на місяць більше, як колинебудь перед тим: вони стараються дізнатись докладно, яка поверхня місяця, щоб вибрати відповідне місце на причал перших астронавтів. Поки вони прилетять на місяць, треба ж знати докладно — чи там скелі і каміння, чи пісок, чи глибока верства порошу?

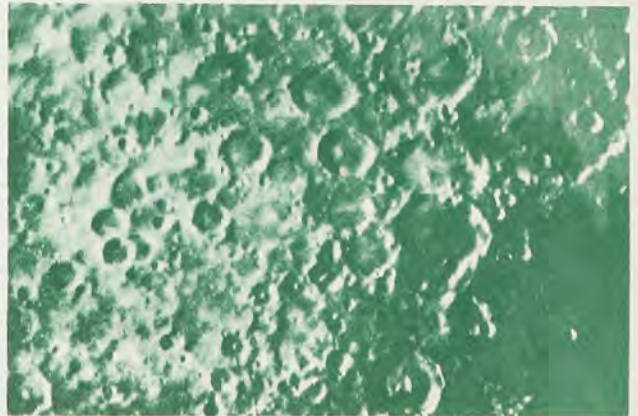
Астрономи вже знають досить багато про місяць. Вони поміряли висоту місячних гір — міряючи тінь цих гір підчас місячного заходу сонця. Учені теж проаналізували світло місяця (це насправді — відбите сонячне світло) і прийшли до переконання, що на місяці немає ні повітря, ні води. Тому на місяці немає ні рослин, ні тварин; немає вітру, отже й погоди.

Без повітря теж немає звуку. Відкривці-астронавти, які будуть колись ходити по місячній поверхні, будуть у тихому мертвому світі. Не будуть чути ні подуву вітру, ні співу пташин...

Повітря немає на місяці тому, що притягання місяця не могло б утримати ніякої атмосфери. Місяць має у шість разів менше притягання (вагу), як земля — тому на місяці все важить тільки 1/6 того, що важило б на землі. Наші астронавти зможуть робити стрибки на 30 стіп!

Поверхня місяця

Із дослідів над світлом місяця вчені встановили, що поверхня місяця виглядає більш-менш так, як висохле болото, порошок. Чи бачив Ти колись, як виглядає вулканічний попіл і захолола лява? Поверхня місяця виглядає подібно. Наші астронавти будуть мати тяжкий терен до здобуття: правдоподібно їхні черевики будуть глибоко западатись в сипку, як цукор, «землю», а з усіх сторін чекатимуть гострі каменюки, щоб прорвати їхній стрій...

Чому досліджувати місяць?

Місяць є зовсім пустельний — мертвий, тихий, порожній. Чого ж тоді досліджувати його, пощо тратити стільки гроша, енергії, часу, щоб післати туди дослідників?

Різні є причини на те. Найбільшою з них є вічна людська цікавість — та сама цікавість, яка післала була колись Колюмба через бурхливий Атлантик, щоб відкривати нові землі. Є теж цікавість із боку вчених-наукозців: подорож на місяць буде найбільшою пригодою в історії наукових відкриттів... Але є і зовсім практичні причини. Наприклад, на місяці можна буде збудувати астрономічну обсерваторію, з якої можна буде обсервувати всесвіт без грубої поволоки повітря, як це є на землі; без тієї перешкоди можна буде багато більше побачити і дізнатись про тайни космосу.

Та це лише одна можлива користь із подорожі на місяць. Користі копалин, різні лабораторії тощо — це інші позиточні речі, а буде їх багато більше колись — речі, про які нам тепер навіть і не снилось, як і Колюмбові ніколи не снилось про багатство американського континенту тоді, коли він вибирався в свою далеку дорогу...

Місяць, крім того, є лише першим ступнем у нашій дорозі до далеких планет і зір.

Небо місяця

Тому, що на місяці немає повітря, небо виглядає зовсім інакше, як на землі. Воно не є синє, а завжди чорне і — звичайно — без хмар. Завжди видно зорі — навіть тоді, коли світить ясне сонце. Один бік місяця завжди звернений до землі — величезна куля світу висить на місячному небосхилі на цьому боці. Скільки цікавого можна буде побачити! Земля на місячному небі виглядає 15 разів більша, як місяць на нашому небосхилі, а світить приблизно 50 разів сильніше! І, очевидно, ніколи не «сходить» і не «заходить», а висить завжди в цьому самому місці. На місяці можна буде збудувати обсерваторії, щоб обсервувати погоду на землі — хмари, бурі, гургани. Це допоможе метеорологам наперед віщувати погоду на землі — ще одна користь із поїздки на місяць!

Фази місяця

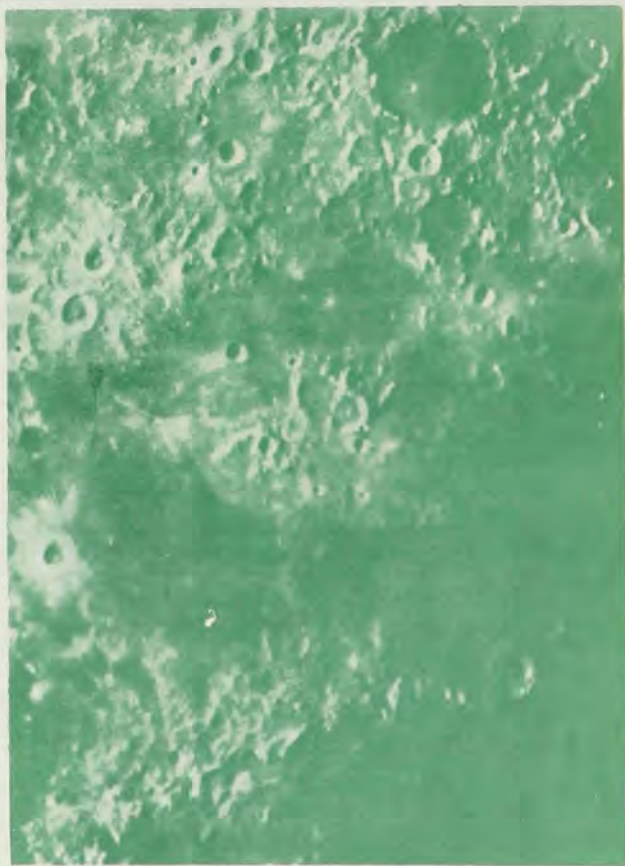
Місяць завжди обернений тим самим обличчям до землі. Але він крутиться навколо землі раз на 28 днів. Тому доба на місяці триває 28 днів! з того 14 днів є «день» — коли сонце жорстоко палить, а температура підноситься високо; других 2 тижні є «ніч» — тоді робиться страшенно зимно.

Тому теж ми, на землі, бачимо фази місяця: спершу є повня, коли бік місяця, який звернений до землі, увесь освічений сонцем. Потому щораз то менше і менше місяця можна бачити із землі — вкінці приходить нів, коли ми бачимо лише той бік місяця, який у тіні. А тоді місяць дістає «ріжки», і щораз то більше і більше показує своє обличчя нам, поки, по 28-ох днях, не прийде знову повня.

«Моря» і кратери на місяці

На мапах місяця є «моря», гори, вулкани... Як же це? Таж на місяцю немає води, так звідкіля ж моря і океани? Виявляється, що ті «моря», зовсім не моря. Назвали їх були так старовинні астрономи, поки ще дізнались, що на місяці немає води. Насправді ж — це великі простори без гір — правдоподібно покриті захололою лавою чи пилом. І кратери на місяці не вулканічні — вулкани вже давно вигасли на місяці. Астрономи гадають, що місячні кратери спричинені ударами метеорів.

Тільки гори на місяці справжні: високі, стрімкі, небезпечні. Лише найбільш відважні ходитимуть по них!

Ромко до Юрка:

— Той наш професор з математики — до нічого! Він не вміє вчити, нічого не знає! Як зачне щось вияснювати, то все перемішає! Він не повинен учити в школі!

На те Юрко:

— Так, розумію! Я теж перепав на іспиті з математики...

Пионерка

Добре шатро — важливий виряд

Хто з вас знає, що шатро або добрий мішок до спання належить до головних частин виряду, який беремо із собою у дальшу дорогу? Кажу «або», бо є такі мішки до спання, які вповні заступають шатро, однак сьогодні хочу говорити про шатра, їх роди і придатність до мандрівок. Почнім від шатер, які можна набути в спортових крамницях.

Найпростішим шатром є т. зв. pup tent (д. рис. ч. 1) на дві особи. Це шатро є найлегше до ношення, але мало корисне. Якщо обкопаємо його, воно охоронить нас від дощу, але не охоронить від вогкості землі чи навіть від комарів. Крім того, цього роду шатра з якоїсь, незнаної мені причини скоро деруться.

Багато кращим і, здається, найліпшим прогулянковим шатром є свояк «пап тента» — шатро, яке крім чотирьох стін має ще сітку проти комарів та підлогу. Щоправда, його важче нести, бо важить більше, але з таким шатром можете заощадити собі багато труду: це шатро є легше ставити, а тому, що має підлогу, не треба його обкопувати, бо вода, що стікає з шатра, не дістанеться до середини; у мішігенських стейтових парках не вільно обкопувати шатер, і тому таке шатро стає в пригоді для тих, що роз-

таборюються по стейтових парках; сітка проти комарів дозволяє вам мати шатро відчинене для відсвіжування і рівночасно не допускає в середину шатра комах; вигода з підлоги є ще та, що не загубите свого виряду при стяганні шатра — це шатро нагадує великий мішок і держить увесь виряд унутрі.

Двоособові шатра мають в загальному одну невигоду: Брак місця. Цю невигоду можна побороти, пришивши петлю до середини шатра (дивись рис. ч. 2), і тоді розтягнути шатро. Будете здивовані, коли завважите, що об'єм шатра подвоїться.

Існують також двоособові шатра на ліжка. Вони мають стінки, не мають підлоги і мусять бути добре прикріплені до землі, бо сильніший вітер дає їм вигляд вітрильника на морі. В загальному, ці шатра не надаються на мандрівку — вони практичніші на постійні табори.

Приступім тепер до більших шатер. Найпопулярнішим є т. зв. umbrella tent. Воно важить приблизно 70 фунтів, є досить високе і просторе, має підлогу, сітку проти комарів і навіть дашок перед входом. Це шатро надається до водних мандрівних таборів і до постійних таборів на три чи чотири особи.

Богдан Андрушків

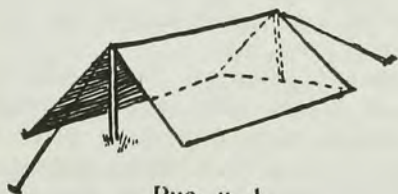

Рис. ч. 1

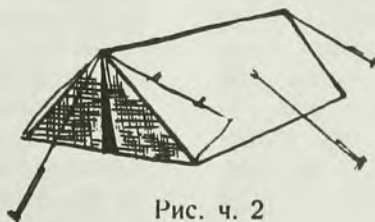

Рис. ч. 2

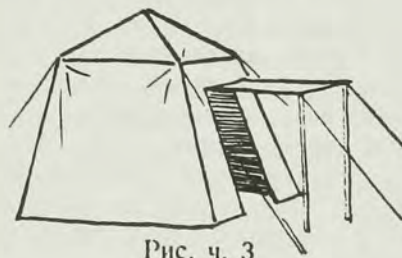

Рис. ч. 3

Обкопуємо шатро

Питання: Нащо обкопувати шатро?

Відповідь: На те, щоб підчас дощу або зливи вода не залила долівки в шатрі та не замочила твоїх речей або й тебе, якщо спиш на долівці.

Питання: Коли можна сподіватися дощу або зливи під час нічлігу в шатрі?

Відповідь: Завжди. Тому завжди треба шатро обкопати.

Питання: Коли не вільно обкопувати шатра?

Відповідь: Коли таборуєш у заповідниках, державних парках, де це заборонене законом, або коли таборуєш на приватному ґрунті, якого власник не дозволив обкопувати шатра.

Після того, як ти вже підшукав пригоже місце на шатро та його збудував, зупинися на хвилинку та подумай, як його найкраще обкопати. Ніколи не обкопуй шатра бездумно тому, що так кажуть, або тому, що так роблять інші, бо витратиш час і енергію, а хісна з того буде мало. Подумай!

Якщо твоє шатро збудоване на легко похилому терені, починай від найвищого положеної сторони шатра. (Рис. 1). Там твій рівчик буде найглибший, бо він буде «ловити» теж і ту воду, що стікатиме з вище положеного терену. Обкопай опісля і два рівнобіжні до похилого терену боки шатра, гарно вирізуючи дернину та обкладаючи нею рівчик. Якщо сподіваєшся зимної ночі, можеш дернину покласти із середини шатра при рівчику, вона ущільнить шатро від продуву вітру. Тільки це робити, як стінки шатра йдуть прямовисно вділ, а не похило, бо інакше дернина намокне й будеш мати в шатрі болото.

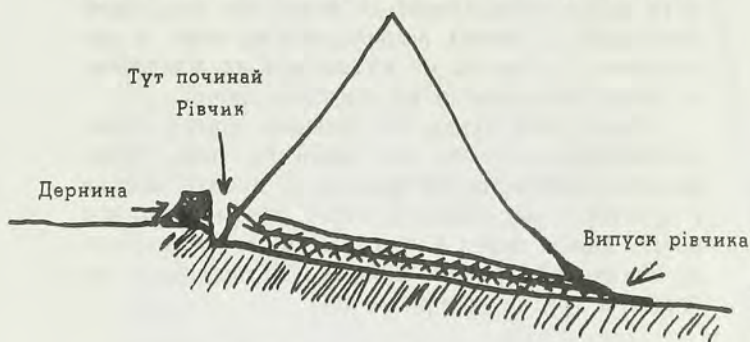

Рисунок ч. 1.

Чим нижчий терен, тим плиткіший рівчик, і вкінці поза шатром він «виходить» на поверхню ґрунту, даючи воді змогу впливати з нього на ще нижчий терен. Ніколи не старайся «втопити» воду, копаючи велику та глибоку яму при кінці такого рівчика, (рис. 2), бо це не має ніякого глузду. Вода хутко наповнить яму, переллється, буде стояти ще після дощу, а на біду, ще й сам можеш смерком спіткнутися і впасти у свою власну пастку.

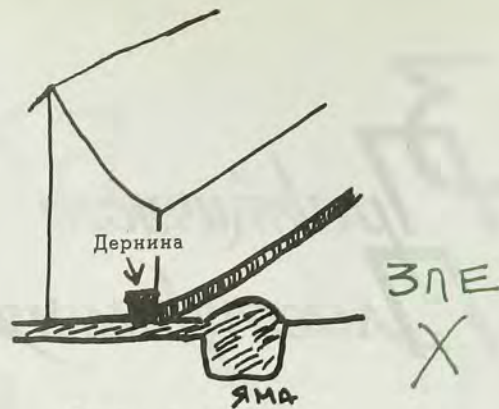

Рисунок ч. 2.

Той бік шатра, що найнижче положений, навіть не мусиш обкопувати, бо вода ніколи не пливе угору.

У терені майже рівному шатро найважче обкопати, бо тоді треба його обкопувати з усіх боків та поробити відплив — рівчик, часом і досить довгий, на найнижче місце. Котре місце найнижче і в котру сторону відплив зробити, то зже мусиш сам подумати й знати. Якщо терен ідеально рівний, то й рівчик не допоможе багато, бо воді нема куди подітись — вона його наповнить і переллється.

Якщо стінки шатра йдуть уділ похило, від сторони шатра твій рівчик буде теж похилий (рис. 3). Стінка шатра повинна ввійти трохи в рівчик, і там її треба кілком пришпилити до стінки рівчика.

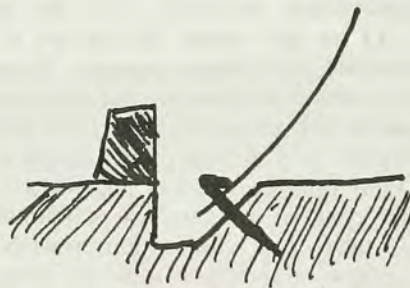

Рисунок ч. 3.

Якщо ж стінки шатра йдуть прямовисно вділ, тоді й рівчик від сторони шатра буде теж прямовисний. Також, стінка шатра повинна ввійти трохи в рівчик і там її можна кілком пришпилити до рівчика. Можна теж обкласти дерниною рівчик і ззовні і з середини шатра.

Пам'ятай, що шатро від вогкості збіжиться і стане трохи меншим, як є тоді, коли воно сухе. Не копай задалеко рівчик від шатра, бо тоді він тобі не допоможе. Найкраще позначи, де стінка шатра доторкає землі, тоді підкоти стінку й починай копати рівчик із середини шатра так, щоб він трохи заходив у саме шатро.

Звичайно розмір рівчика є 4 інчі глибини та 4 інчі ширини на шатро для двох пластунів; більші шатра мусять мати відповідно більший рівчик. Якщо хочеш, щоб твій рівчик виглядав естетично, забий два кілки, простягни між ними

шнурок і так за шнурком копай рівчик. Гарно викопай дернину, обклади нею рівчик, а вільну землю сховай під дернину. (Рис. 5). Якщо маєш замір довше таборувати, можеш дернину пришпилити кілками до ґрунту, щоб її вода не змулила або хто нехотячи не скинув.

Наостанку пам'ятай: засип і зарівняй гарно рівчик, як скінчиш таборувати!

Юл. Крижанівський

Рисунок ч. 4.

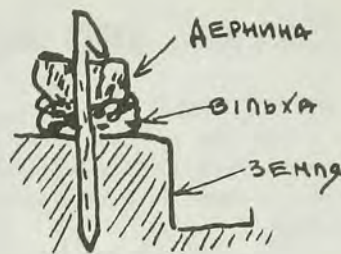

Рисунок ч. 5.

Хроніка

До редакції прийшла копія нового юнацького видання: журнал «Шлях вперед», виданий Підготовчим Куренем УПЮ в Бостоні, якого патроном є. бл. п. Сірій Лев. Журнал виданий на дитто-машині, а в його зміст входять статті про Сірого Лева, ракети, гумор, карикатури, описи курінних імперз, склад курінних дружин тощо.

Вітаємо Підготовчий Курінь із його почином і заохочуємо до дальшої праці. Закликаємо й інші курені йти слідом Куреня в Бостоні та надсилати Редакції ЮНАКА всі свої курінні видання.

Цікаве з історії ракет

* Неможливо встановити, хто винайшов принцип ракети. Перші ракети з'явилися в Китаю; китайці теж перші винайшли стрільний порох. Китайці називали ракети «вогненними стрілами». Уже 2000 років тому в Китаю вживано ракет у війні — бомбардуючи ними ворожі твердині. Також уживали вони ракети під час різних святкування, як штучні вогні.

* До китайських ракет вживали стрільний порох за паливо. У війні ці ракети справляли велике враження: грюк, гук, вогонь у хмарах! Шкоди така ракета багато не робила, але так страшила ворогів, що вони не раз піддавалися без бою.

* З Китаю ракета прийшла до Індії. Індійці випускали її дивним способом: з лука. Індійська ракета складалась із стріли, з причепленою до неї залізною рурочкою; в цій рурочці містився порох. Індуси-воїни підпалювали його, поки випустили стрілу-ракету з лука. Реактивна сила, що виникла в наслідок вибуху пороху в рурці, на багато збільшувала засяг стріли, що дозволяло вціліти в дуже далекі цілі.

* Індійські стріли-ракети були страхотливою зброєю. Індійці успішно вживали її в війні з Англією. Англійці, побачивши силу та ефекти цієї зброї, почали самі цікавитись нею. І так ракета прийшла до Європи, де її розвинули і для воєнних, і для мирних цілей.

РОЗГАДКИ ЗАГАДОК З ПОПЕРЕДНЬОГО ЧИСЛА

1. Щоб дістати пару, треба витягнути лиш три скарпетки. Дві з нив мусять бути однакового кольору!

2. Дві хвилини. Коли машина в'їздить до тунелю, останній вагон є ще не милю від початку тунелю.

3. Панько є круглий, а Федько квадратний. (Подумай — чому?).

4. Два і півінча. Подумай — як стоять книги на полиці? Перший том завжди стоїть з лівого боку... Тож не треба нашому жучкові гризти ні крізь перший том, ні крізь останній — висتاحить лиш крізь середні томи та обкладинки.

5. Якщо ця чудова рідинка справді все розчинює, то як можна було б утримати її в пляшці?

6. Просто — нашим змагунам треба було лиш помінятись роверами. Пригадуєте, їхній заклад був — чий ровер доїде останній до цілі?

Дорогі Подруги й Друзі!

З усіх добуток теперішнього світу здається нічого так не захоплює, здається — немає нічого цікавішого, як здобуття людиною міжпланетарних просторів! Здається — вчора щойно випущено у всесвіт перші штучні сателіти землі; завтра, може, стопа людини вперше стане на поверхню місяця чи далеких планет! Може й Тобі, читачко або читачу доведеться колись покидати стару землю й летіти в далекі світи?!

Щодня читаємо в газетах про планети, ракети, сателіти... Чи не цікаво було б знати більше про це все, зрозуміти, як, де, чому? Тож у нашому журналі будемо друкувати дещо про це все. Якщо Тобі цікаво — то читай "Куток астронавта"!

Ватра, що сама розпалюється

ВІД РЕДАКЦІЇ:

Прийшов час Свят Весни, а далі — табори, прогулянки, час літнього пластування... І що вартий був би табір чи свято, чи зустріч, чи мандрівка, — без пластової ватри?

Тож — під час літа будемо й ми свою ватру мати. В ній знайдете, Дорогі Подруги й Друзі, багато цікавого, що може здасться Вам колись, щоб збудувати новий спосіб ватри чи заспівати на ній нову пісню, заграти новий скеч, пустити нову "ракету"...

Уяви собі: твої друзі зібралися навкруги ватри. Ти, як великий чарівник, виходиш перед ватру, вимовляєш кілька слів таємничого ритуалу, робиш кілька таємних рухів — і ватра сама запалюється!

Якщо маєш охоту, можеш дуже легко сам такі чари зробити. Ось кілька способів:

1. Електричний. Дістань трохи сталевго (не мідяного!) або ще краще — такого, якого уживають на електричні кухонки, дроту. У шматок дощини вбий два цвяхи, між ними (рис. 1.) проведи сталевий тонкий дріт, але так, щоб він був обкручений довкола головок кількох великих «кухонних» сірників. Дістань теж і грубший мідяний дріт (може бути такий, як його вживають при прокладанні електричних проводів у домах, або скручений з багатьох мідяних дротиків, ізольований, як при електричних лампах або апаратах), замотай два кінці на цвяхи, решту проведи до батареї (великої, найкраще на 6 вольтів, як її вживають у сильних електричних ліхтарях).

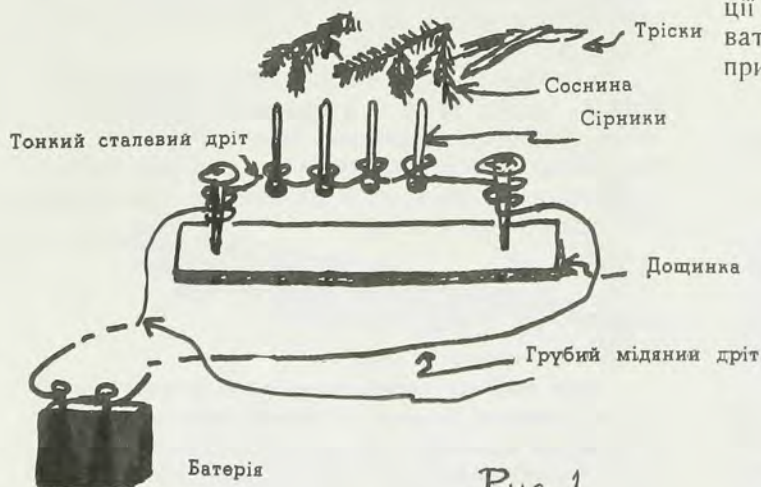

Рис. 1

На сірники наклади сухих трісок, соснини та іншого легкозапального матеріалу і це все поклади в середину ватри. Гарно замаскуй, щоб не було видно ні дощини із сірниками, ні дротів (можеш ізольовані дроти закопати і повести аж до того місця при ватрі, де твій помічник «запалить» вогонь).

Усе, що потрібно ще зробити, це прилучити два дроти до батареї. Електричний струм розгріє дротик і запалить сірники, які в свою чергу підпалять ватру.

Для певності зроби кілька експериментів дома, чи твоя апаратура справно діє, щоб не довелось тобі засоромитись при ватрі, якщо не станеться так, як хотілося б.

2. «Вогонь з неба». Цей спосіб можна вживати тільки тоді, як недалеко ватри є високе дерево з густим гіллям. Між ватрою та деревом простягаємо рівний дріт, на такій висоті, щоб ніхто за нього смерком не зачепив головою. (Рис. 2). В тому місці, де дріт увиходить у ватру, робимо гніздо з легко запального матеріалу (сухого листя, чатиння тощо), а другий кінець дроту прив'язуємо до дерева (стовбура) так, щоб між гілками можна було заховатися тому, що буде запалювати ватру. Дріт перед прикріпленням до дерева протягаємо через звичайну шпулю від ниток, до якої дротом причеплюємо клубок звинених ганчірок, напоених нафтою змішаною з бензиною.

Як прийде час запалити ватру, помічник на дереві підпалює клубок з ганчірками та спускає його по дроті в сторону ватри. Силою гравітації шпулька з клубком ізсунеться по дроті аж до ватри (дерево все мусить бути вище ватри), прийде до гнізда й підпалить ватру.

Рис. 2.

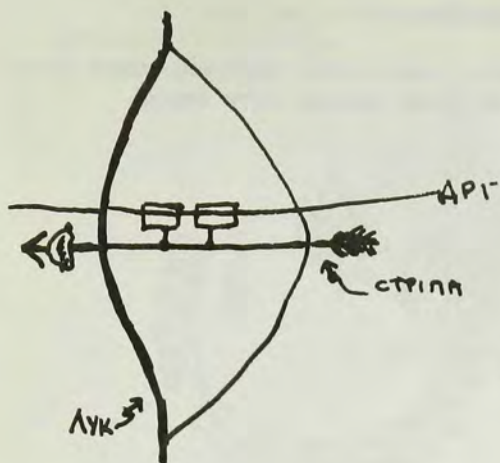

Рис. 3.

Коли різниця висоти між точкою причепу дроту на дереві і точкою причепу дроту при ватрі не є великою, для певности можна вжити відміну цього способу. Тоді причеплюємо стрілу з лука (рис. 3) на двох шпулях, через які протягнуто дріт, а до стріли причеплюємо дротом клубок, напоєний запальною речовиною. У відповідний момент клубок підпалюємо й стрілу вистрілюємо з лука.

3. Палаюча свічка. Цей спосіб найпростіший. На шмат дощинки причеплюємо кусник свічки (рис. 4). У металевій бляшанці вирізуємо отвір з котрогось боку такої величини, щоб крізь

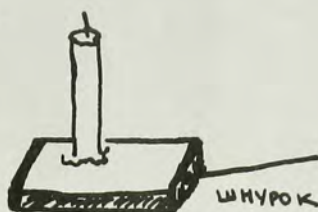

Рис. 4

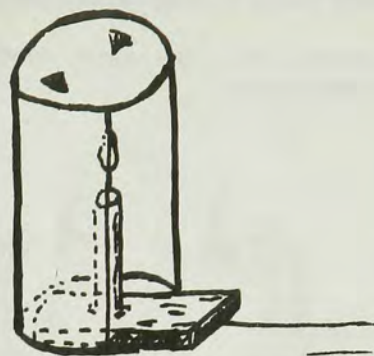

Рис. 5.

нього вільно просунулася наша дощинка із свічкою. (Рис. 5). Бляшанку прибиваємо до другої дощини малими цвяхками та вкладаємо в неї малу дощинку із свічкою. Це все ховаємо в середині ватри так, щоб, як висунемо шнурком дощину із свічкою, вона запалила гніздо із сухих гілок, листя і т. п. Свічку запалюємо, коли ще біля ватри нікого немає. Свічка буде горіти деякий час (треба так ватру замаскувати, щоб не було видно, що в середині горить свічка). Як треба буде ватру підпалити, просто висуваємо свічку, легко потягаючи за шнурок. Свічка підпалить гніздо, а від того запалиться й ціла ватра.

Ю. Кр.

Величини ватер

ГУРТКОВА ВАТРА:

малий вогонь, серед найближчих друзів — це найбільш інтимна і найкраща ватра.

КУРІННА ЧИ ТАБОРОВА ВАТРА:

— це для більшого кола учасників. Для такої ватри можна мати приготовлені стовбури-лавки в одному чи двох рядах.

ВЕЛИКА ВАТРА ДЛЯ БІЛЬШОГО КОЛА.

Тут можна мати два вогні, щоб площа була більш освітленою.

ВЕЛИКА ВАТРА:

можна мати і три вогні. Середній може бути більшим, але бічні повинні бути низькі.

ПЛОЩІ НА ВАТРИ ДЛЯ ТАБОРІВ

Для сталого табору добре мати своє традиційне місце на ватрі. Як таке місце може виглядати?

У першу чергу треба добре підібрати площу, щоб не було якої загрози, що вітер зможе рознести іскри і запалити дерева, кущі, сіно чи траву.

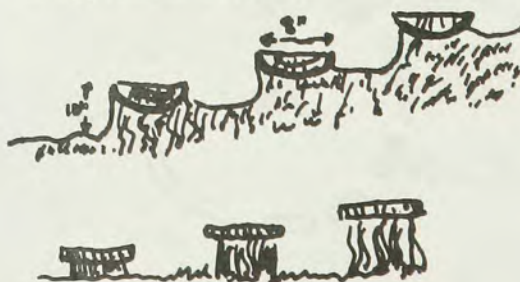
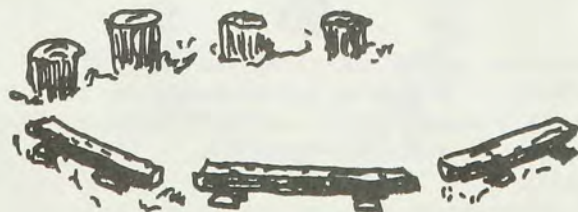
Площа на ватру може мати свій вхід-браму. Це додасть тоді більше святковості, чару.

Місце, на яким палиться вогонь-ватру, повинно бути обкладене камінням чи відповідно обкопане.

Для учасників можна мати побудовані сталі місця — кожний гурток може мати свою «лавку», біля якої може застромити гуртковий прапорець чи гуртковий тотем.

Можна також мати відповідну заслону чи шатро, де «артисти» зможуть приготувати свій одяг до «виступу».

Деякі поради для переведення гурткових чи більших ватер

Ватру, що не є дуже святочна (яку розпочинається тоді пластовим гимном чи гимном Закарпатських пластунів) — добре розпочинати збіркою піснею. Така пісня введе всіх учасників у відповідний настрій. Одною із таких пісень є «Запалала наша ватра». Учасників ділиться на кілька груп, і тоді коли перша група переспіває першу лінійку, другі групи відхоплюють по черзі (так, як у «Ставай же, сивий коню мій»).

Запалала наша ватра. (2)

Богонь, вогонь

Гріє лица, барвить шатра.

Запалала наша ватра...

Про саму програму ватер будемо ще гуторити наступним разом. Тут подаємо одну давню пісню, яка хоч мало знана, але дуже надається до ватри.

Цю пісню співати на мелодію «Човен хитається»; слова нашої письменниці Марії Підгірянки.

Місяць над горами

Місяць над горами ясний такий,

Зорі приморгують з хмар.

Цвіт черемшини білий, рясний,

Ніжний, пахучий, як чар.

(2) В місячну ніченьку груди юнака

Пісень, мрій повна така.

Місячна ніченька іде у ліс,

За руку мрію веде.

Мережить зіллячко перлами рос,

По стежках срібло кладе.

(2) І все затихло на стежках,

Тільки табір не затих.

Ватра займається, ватра горить,

Іскри летять вище гір.

В колі товариство дружнє сидить,

Пісня лунає до зір.

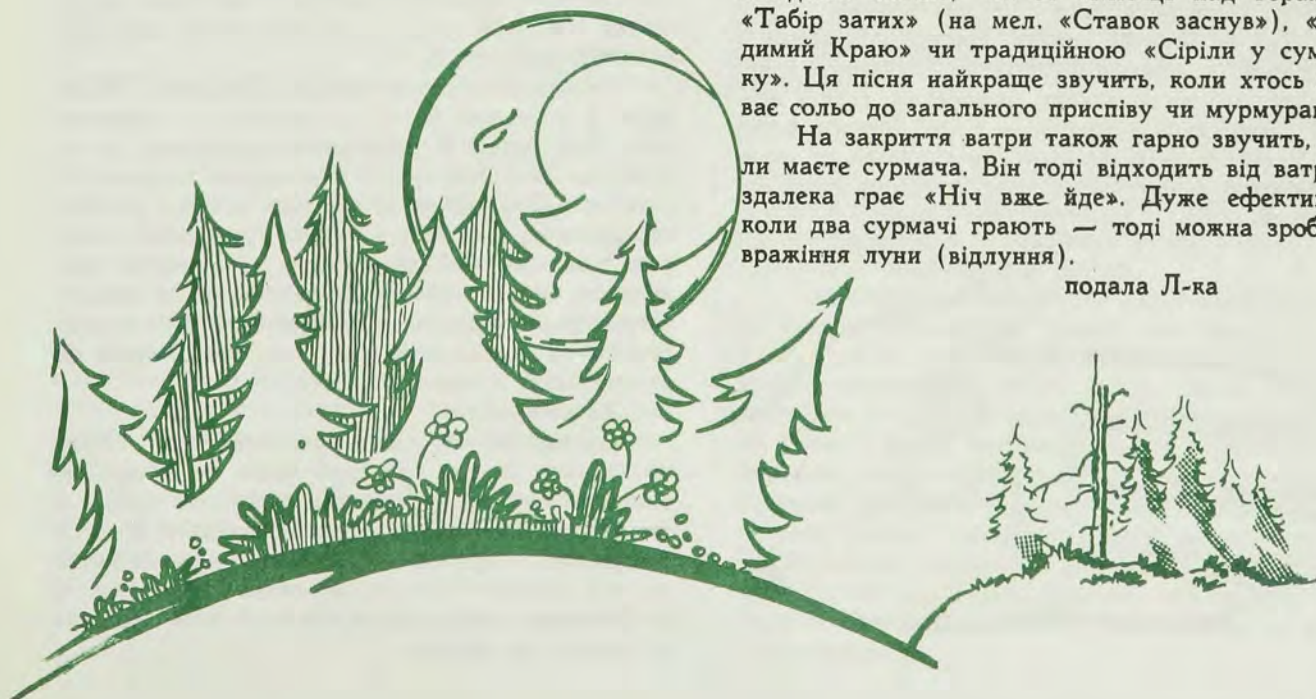
(2) Пісня лунає, пісня дзвенить,

Душу в простори манить.

Ватру треба кінчати, поки вона ще є всім цікавою. Закінчувати спокійно, тихо, настроєво відповідною піснею, як от «Місяць над горами», «Табір затих» (на мел. «Ставок заснув»), «Родимий Краю» чи традиційною «Сіріли у сумерку». Ця пісня найкраще звучить, коли хтось співає сольо до загального приспіву чи мурмурандо.

На закриття ватри також гарно звучить, коли маєте сурмача. Він тоді відходить від ватри і здалека грає «Ніч вже йде». Дуже ефективно, коли два сурмачі грають — тоді можна зробити враження луни (відлуння).

подала Л-ка

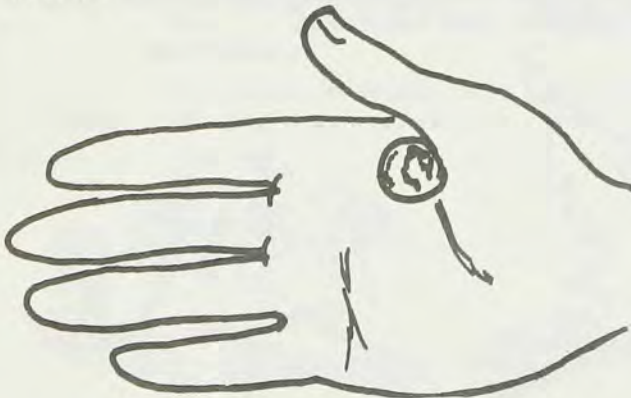
Гокус-Покус

Гокус-Покус!
Абра-Кадабра! Чари-Мари!

Чи Ви бачили колись, як досвідчений «магік» представляє перед своїми глядачами штуку за штукою? Все йде гладко, здається — справді це не зручність, а «чорна магія»... Але ні — ніякої магії тут нема, а є лише велика зручність та опановання рухів. А все приходить із вправою... Ніякої штуки не можна вміло показати без вправи!

Дуже багато штук полягає на тому, щоб уміло заховати якийсь предмет — чи то в руці, поміж пальцями, чи в рукаві, кишені, чи десь інде в одежі. Тоді, раптом, такий предмет «чарівно з'являється»... Якщо його так спритно витягати, щоб ніхто не завважив, звідкіля він узявся. Інші предмети також «чарівно зникають», якщо ми їх заховаємо так, щоб ніхто не бачив і не знав, де і куди. Чи теж — один предмет «переміняється» в другий, якщо ми вміло миттю один сховаємо, а на його місце витягнемо зі сховку другий.

Усе це вимагає вправи. Наприклад: візьми в руку монету, покажи її глядачам (найкраще спершу вживати малу монету, наприклад, десять центів). Покрути її в повітрі — і гоп! Монета зникла! Якщо це вміло зробити, то справить це великий ефект, а полягає на дуже простому тріку заховання.

Коли тримаєш грошину в руці, дай їй зісунутись поміж вказівним і великим пальцем, так, щоб вона спочивала, як показано на рисунку ч. 1 — поміж великим і вказівним пальцем. Коли вона в такій позиції, її легко сховати поміж брижами (фалдами) шкіри так, щоб не було її видно ні спереду, ані ззаду руки. А тоді, при нагоді, можна впустити її в рукав, так, щоб ніхто не бачив.

Це відносно дуже легка штука, але її ніколи не потрапиш зробити без вправи. Найважливіше — щоб не пустити монети на землю!

ШТУКА ІЗ СЕРВЕТКАМИ

Друга штука, яку сьогодні опишемо, полягає теж на схованню предметів, але вона трохи важча, і її треба днів кілька вправляти, поки покажеш її кому небуть.

Ти береш зі стола паперову серветку. Показуєш її з одного боку і з другого — серветка ціла. Тоді береш її, роздираєш наполовину, а тоді щераз наполовину — і показуєш глядачам 4 шматки. Тоді мнеш ці кусники в одну кульку, передаєш їх з кулака в кулак. При цьому говориш різні речі: «Абра-кадабра, зі серветки канделябра, цілися серветко, цілися, цілою серветкою робися, Фірдімокус-домінікус — престо-кресто!» — відкриваєш кулак і виймаєш з нього цілу серветку, в одному куску!

Як це зробити?

До цієї штуки треба приготувитися. Перед показанням її, але так, щоб ніхто не бачив, береш серветку іншу (але такого самого роду, як та, з якою Ти потому будеш показувати штуку), складаєш її в кульку, запихаєш собі в рукав блюзки, під лікоть — так, як показано на рисунку ч. 2. Тримаєш лікоть трохи зігнений, щоб серветка не випала на долину.

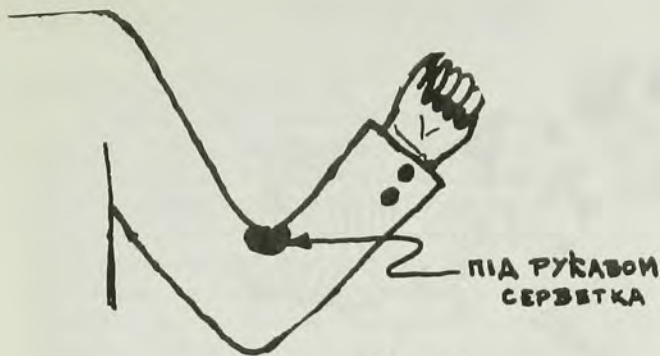

Рис. 2.

Тоді починаєш перед глядачами штуку — береш другу серветку, показуєш її спереду і ззаду. В той час, коли її показуєш, мусиш урядитись, так, щоб на секунду відігнути лікоть так, щоб захована перша серветка випала Тобі з рукава і Ти її зловив у долоню. Щоб ніхто цього не бачив, найкраще зробити це, тримаючи другу серветку спереду (щоб вона заслоняла Твою руку). Тепер треба заховану серветку тримати вміло сховану в долоні, а в міжчасі дерти другу серветку (як раніше сказано). Коли вже подереш цю

другу серветку, зімни її і поклади зверху першої, цілої! Тоді можеш обидві серветки показати людям — вони обидві зімнені в кульку, так, що ніхто не завважить, що це не одна серветка, а дві

Тоді передаєш обидві серветки з кулака в кулак, при цьому говориш свої «чари-мари», щоб це все виглядало таємничо. Вважай, щоб закінчити так, щоб ціла серветка була зверху в Твоєму кулаці. Тепер, тримаючи обидві серветки в одному кулаці, другою рукою витягаєш і показуєш глядачам цілу серветку!

Подерту ж серветку тримаєш заховану в кулаці і, при нагоді, пускаєш у рукав, де тримаєш її під ліктем, так, як перед тим цілу серветку.

Одним словом Ти замінюєш подерту серветку цілою, заховуючи завжди одну з них чи то в рукаві, чи в кулаці.

Це все звучить важко, але насправді можна зробити дуже легко — якщо вправляти будеш цю штуку і не покажеш її нікому, поки не опануєш усіх рухів зовсім!

Тож — до наступного разу! Абра-Кадабра!
Ваш Чорнокнижник

ОТРУЄННЯ РОСТИНАМИ. Отруєння рослинами «поїзон айві, поїзон оук, і поїзон сумек» є спричинювана оливним соком, який знаходиться в цих рослинах. Найкраща безпека — це пізнати дані рослини та оминати їх. Однак, не зважаючи на обережність, кожний може випадково діткнутися однієї з цих рослин. Наслідки такі: шкіра починає червоніти, свербіти, а навіть пухнути. Очевидно, найнебезпечніше є на весні і в літі, ко-

ли ці рослини мають листя і більшу кількість соків, хоча соки зі зламаних коренів можуть спричиняти затруєння цілий рік, включно із зимою.

Кожен, хто вважає, що діткнувся отруйної рослини, повинен вимити водою з милом поранене місце, а опісля натерти алькоголем, щоб запобігти отруєнню рослинами; ужити «кальмін льошен», щоб улегшити сверблячку тіла, спричинену отруєнням.

СПОРТ, ЯКОГО МИ НЕ ЗНАЄМО. — Бокс «вісьмома руками». Кореспондент німецького журналу «Ревю рунд ум ді вельт» (НДР) В. Денерт, відвідавши Бірму, мав нагоду спостерігати в місті Танбуїцаят матч з бірманського боксу — «летвай», який називають «боксом вісьмома руками». За правилами цього виду спорту супротивникам дозволяється робити удари руками (без боксерських рукавичок), ступнями ніг, колінами і ліктями. Ось як описує кореспондент боксерські змагання.

Навколо невеликої круглої площинки діаметром 16 метрів міститься амфітеатр з глядачами на дерев'яних лавах. Біля арени оркестрове тріо: бамбукова дудка, барабан і цимбали.

Під музику на арену виходить перший бок-

сер, який нічого не має на тілі, крім стегнової пов'язки. Він ритмічно виконує танець, що являє собою комбінацію боксерських рухів, молитовних здригань і акробатичних вправ.

Супротивник показується з протилежного боку арени. Розміреним кроком він виходить на ринг, стає на одне коліно і робить поклони глядачам, торкаючись лобом землі. Потім устає і підходить до другого боксера. Двоє сусідів стають по боках, і раунд починається. Бій супроводиться музикою, яка то прискорює, то уповільнює темп, залежно від ритму боротьби. Матч складається з трьох раундів тривалістю по 5 хвилин кожен. Переможним вважається той боксер, який під час нокаута ліг на обидві лопатки, або ж той, хто перший зазнав удару, який спричинився до рани з кровотечею.

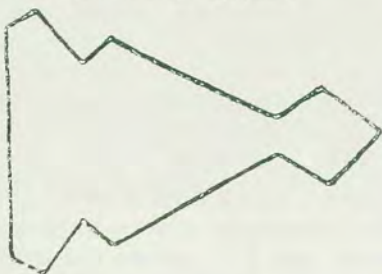
(Заввага: усі загадки в цьому числі подано за журналом «Вісті зі Станиці» з Дітройту)

ЗАГАДКИ

ч. 1. Гурток Рекін підготовлявся до дводенної прогулянки і тому купив консерви до їдженя. Гуртковий так розділив членам консерви: перший юнак одержав 1 консерву і $\frac{1}{7}$ консерв з тих, які zostалися; другий одержав 2 консерви і $\frac{1}{7}$ з тих, які залишилися; третій одержав 3 консерви і $\frac{1}{7}$ з тих, які залишилися і т. д. При кінці виявилось, що кожний юнак гуртка одержав однакову кількість консерв. Скільки було юнаків у гуртку і скільки консерв одержав кожний юнак?

ч. 2. Упорядник гуртка Гудина приніс на сходи гуртка витяту фігуру (дивись на рисунок) і сказав юнакам зробити з неї тризуб. Один юнак подумав, потяв фігуру на три кусники, зложив з тих кусників тризуб і передав цей тризуб упорядникові. Як він це зробив?

ч. 3. Юнак Петро хотів наповнити лише половину бочки водою, однак, не мав чим міряти води, щоб узнати, коли наповнить якраз пів бочки. Зажурений сів біля бочки і почав думати: «Як би це зробити?» Пильно думав і вкінці пощастило йому наповнити водою бочку точно до половини, користаючися тільки бочкою. Як він це зробив?

ч. 4. Юнак Остап важить 100 фунтів, Ігор — 150 фунтів, а Ярко — 225 фунтів. Вони хотіли перепливати озеро до пл. оселі. човном. Човен міг утримати лише 300 фунтів. Як вони переплили озеро, щоб не втопити човна?

ч. 5. Юнак Петро хвалився своїм товаришам-пластунам, що він — мистець у стрілянні з лука. «Бунчужний на таборі» — оповідає він товаришам — «сказав мені стріляти з лука в щит (дивись на рисунок) і стріляючи шість разів, я здобув сто точок. Чи це не є мистецтво?» — запитував юнак Петро юначок. Двчата вірили йому і вважали юнака Петра героєм їхнього товариства. Чи ви, юнаки та юначки, погоджуєтесь з тими дівчатами, що юнак Петро є мистцем? У які кола стріляв юнак Петро?

(Розв'язки загадок будуть подані в наступному числі)

Від адміністрації

ДОРОГІ ДРУЗІ Й ПОДРУГИ!

Оце в Ваших руках вже чергове число Вашого журналу "Юнак". Кожне число появлялося в тиражі 2000 примірників, бо ми сподівались придбати в скорому часі стільки передплатників. У тій справі ми очікували помочі від Крайових Пластових Старшин і старшин наших станиць і груп у США і Канаді. **Передовсім ми очікували помочі від Вас, Юнаки й Юначки, бож "Юнак" — це Ваш журнал і Ви повинні в першу чергу за нього дбати, то значить: його передплачувати й читати, до нього дописувати і старатися, щоб Ваші друзі та подруги, що не належать до Пласту, теж передплачували "Юнака", бо він і для них цікавий.**

На кінець червня ц. р. всіх передплатників "Юнака" було лише 458. Ми сподівались, що за першого півроку зголоситься принаймні 1000 передплатників.

Чез було зовсім можливим, коли зважити, що всіх пластунів юнаків і юначок є в ЗДА 1358, в Канаді 453, разом 1811. З цього числа принаймні 1500 повинно стати передплатниками "Юнака", бож кожний юнак і юначка зобов'язані передплачувати свій журнал, хіба що в тій самій родині є більше членів пластового юнацтва. У США і Канаді є 732 старших пластунів і пластунок, як теж 688 пласт. сеньйорів, одних і других разом 1420, з яких принаймні 500 повинні стати передплатниками "Юнака". Отже бачимо, що є зовсім можливим, щоб "Юнак" мав принаймні 2000 передплатників. Не забуваймо, що наші пластуні з Аргентини, Німеччини, Англії, а передовсім з Австралії повинні теж зголоситися на передплатників "Юнака".

Друзі й Подруги! У справі передплати "Юнака" хочемо при Вашій помочі зробити (по-пластовому!) порядок. **До Вас усіх таке наше прохання:** хто з Вас дотепер ще не вислав річної передплати за "Юнака" в висоті 3.00 дол., хай негайно це зробить. Також подбайте, щоб усі друзі і подруги з Вашого гуртка чи куреня теж вислали передплату. Приєднуйте нам передплатників з кругів української молоді, що не належить до Пласту!

У черговому числі "Юнака" подамо кількість передплатників з кожного Пластового осередка. У власному інтересі подбайте, щоб Ваша станиця чи група не найшлася на далекому, сірому кінці, але зайняла одне з перших місць. Бажаємо Вам успіхів у цьому змагу за найбільшу кількість передплатників "Юнака" і вітаємо нашим "Скоб"!

Ваш Адміністратор

ТВОРИМ ПРЕСОВИЙ ФОНД «ЮНАКА»

Поява нашого журналу "Юнак" получена з досить поважними коштами. При тому зазначаємо, що всі члени редакції і адміністрації виконують свою роботу безкоштовно, т. зн. не беруть ніякої винагороди. Теперішні прибутки з передплати далеко ще не вистарчають, щоб покрити всі видатки. Тому закликаємо всіх Вас, Друзі й Подруги, що стали передплатниками "Юнака".

ТВОРИМ ПРЕСОВИЙ ФОНД "ЮНАКА"

щоб у той спосіб не лише забезпечити його дальшу правильну появу, але й дати можливість редакції і адміністрації

ЗРОБИТИ НАШ ЖУРНАЛ ШЕ КРАЩИМ, ЯК ДОСІ.

Складаймо самі пожертви на Пресовий Фонд і закликаймо до того інших!

Робім пластовий заробіток, а прибуток з нього призначуємо на Пресфонд "Юнака" й пересилаймо його на адресу адміністрації.

Дотепер зложили в доларах на Пресфонд "Юнака": пл. юнак Олег Ільницький, Нью Йорк — 2.00, пл. юнак В. Ключник, Чикаго — 1.00, пл. юначка Віра Янович, Адамс — 1.00, пл. юначка Христина Падох, Нью Йорк — 2.00, ст. пл. Юрій Даревич, Едмонтон — 1.00, Роксоляна Яримович, Гатсвилл — 2.00, — разом 9.00 дол.

— ХТО ЧЕРГОВИЙ?!

ДРУЗІ Й ПОДРУГИ!

Чи маєте Ви вже дуже цінну й необхідну для кожного пластуна та кожної пластунки книжку під назвою

Життя в Пласті

ПОСІБНИК ДЛЯ
УКРАЇНСЬКОГО ПЛАСТОВОГО ЮНАЦТВА
автором якого є основник Українського Пласту

ПРОФ. Д-Р О. ТИСОВСЬКИЙ

● Перше видання цієї книжки появилася ще в 1921 р. у Львові; ● На ньому виховувалися на добрих українських громадян тисячі нашої молоді з усіх земель України і на еміграції; ● Це друге видання основно перероблене та значно доповнене; ● Має дуже багато ілюстрацій і фотографій з пластового життя; ● Згідно з постановою Головної Пластової Булави кожний член УПЮ, що зголошується до пластових проб, має виказатися власним примірником «Життя в Пласті».

544 сторін

Ціна: 6.50 дол.

«Життя в Пласті» можна набути:

1) В Канаді — в Пластовій Кооперативі «ПЛАЙ»:

PLAY, Co-op. Ltd. 768 Queen St. W.,
Toronto 3, Ont., Canada,

2) В США — в Пластовій Крамниці «Молоде Життя»:

MOLODE ZYTTLIA, INC.,
302 E. — 9th St., New York 3, N.Y.

Разом з замовленням треба рівночасно переслати (чеком або грошовим переказом) належність 6.50 дол. за один примірник.

ПЛАСТОВІ Замітки

ЛОВИШ РИБУ?

①

②

ГЕЙ КУХАР, ЦІ КЛЮСКИ
СМІШНО СМАКУЮТЬ!

ТО СМІЙСЯ!

БРАТЧИКУ, ТОЙ ПЛАСТУН
НЕ МАЄ НА ГОЛОВІ ВОЛОСЯ.

ТИХО, ШУРКУ, ВІН ЩЕ
ПОЧУЄ.

О! АБО ВІН НЕ ЗНАЄ?

